

En uanstendigjøring av kirkerommet – Toojis musikkvideo «Father»

*En diskursanalyse av debattene som kom i etterkant av
Toojis slipp av musikkvideoen «Father»*

Eline Thorp Steffensen

Masteroppgave ved Det teologiske fakultet
Veileder: Førsteamanuensis i liturgikk Merete Thomassen
UNIVERSITETET I OSLO

5. november 2018

En uanstendigjøring av kirken – Toojis musikkvideo «Father»

Copyright Eline Thorp Steffensen

2018

En uanstendigjøring av kirken – Toojis musikkvideo «Father»

Eline Thorp Steffensen

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteravhandlingen tar for seg holdninger knyttet til sex og seksualitet i kirken som kom frem i forbindelse med slippet av musikkvideoen «Father» av Tooji Keshtkar. I «Father» simulerte Keshtkar en sexscene med en annen mann utkledd som prest i Frogner kirke i Oslo. Videoen skapte store reaksjoner og debatter om hvordan kirken skal forholde seg både til sex i kirken samt homofiles rettigheter. For å få svar på hvilke holdninger som finnes omkring temaet er det blitt gjennomført en diskursanalyse av debattene som oppstod i etterkant av videoslippet. Studien inneholder blant annet perspektiver fra Tooji selv, samt underholdningsprofil Erlend Elias Bragstad, og prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes. Konteksten holdes innenfor Den norske kirke og det norske mediebildet.

Nøkkelord: skeiv teologi, vaniljeteologi, Marcella Althaus-Reid, Tooji Keshtkar, Erlend Elias Bragstad, heteronormativitet, homofili, Den norske kirke, diskursanalyse

Forord

Denne oppgaven kunne ikke blitt gjennomført uten hjelp og støtte fra et godt knippe mennesker. Den første å takke er selvfølgelig min dyktige veileder Merete Thomassen. Takk for alle gode innspill og råd. Du har stilt kritiske spørsmål, motivert meg og heiet på meg. Det har vært en fornøyelse å få lære av deg. Jeg skylder deg en stor og ydmyk takk.

Takk også til medstudenter for innspill og innvendinger under de tre seminarene jeg har fått ta del i. Dere har inspirert og motivert meg mer enn dere aner. For en gjeng dere er!

Tusen takk til mamma og pappa, som har vist interesse for arbeidet mitt gjennom hele prosessen. Dere har engasjert og gitt meg mye motivasjon. En stor takk også til storesøster Ane for all inspirasjon, kunnskapsutveksling og gjennomlesing.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til samboer, kjæreste og bestekamerat Isak. Takk for at du har holdt ut med all entusiasme, hyperventilering, oppturer og nedturer. Du har stilt viktige og store spørsmål og lært meg å diskutere.

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	12
1.1	Introduksjon til tema	12
1.2	Problemstilling	13
1.3	«Father» - Toojis musikkvideo	15
1.4	Materialet	16
1.5	Formål med oppgaven.....	16
2	Teori	18
2.1	Det kjønnete kirkerommet	18
2.2	Skeiv og uanstendig teologi	21
2.2.1	Skeiv teologi.....	21
2.2.2	Marcella Althaus-Reids «uanstendige» teologi.....	22
3	Metode	26
3.1	Diskursanalyse	26
3.1.1	Begrepsavklaring: Hva er en diskurs?	26
3.1.2	Sanseinntrykk i en diskursanalyse.....	27
3.1.3	Mening.....	28
3.1.4	En diskursanalyse brutt opp i en tre-trinnsoppskrift.....	29
3.2	Hvorfor diskursanalyse?	31
3.3	Begreper	32
4	Materialpresentasjon	35
4.1	Toojis «uanstendige» opprør mot seksuelle normer i kirken.....	35
4.2	En debatt om hverdagsliv og opprør	36
4.3	Prestene og kirken på banen – modig og relevant eller splittende?.....	37
5	Analyse	40
5.1	Toojis budskap: Kirkelig og statlig diskriminering av homofile	40
5.2	Sansing og kognitiv konsistensteori.....	42
5.2.1	Toojis sansefilter.....	43
5.2.2	Erlend Elias' sansefilter	44
5.2.3	Kirken og prestene Gylver og Gunnes	45
5.3	Kirkens makt.....	49
5.4	«Mer sex i kirka, takk!»	51
5.5	Toojis video – et uttrykk for skeiv teologi.....	54
5.6	Oppsummering av analysen.....	56
5.6.1	Representasjoner.....	56
5.6.2	Mening.....	57
5.6.3	Makt.....	59
5.6.4	Skeiv og skeivhet, og heteronormativitet	61
5.6.5	Et «mer»	62
5.7	Et gjenblikk på problemstillingen.....	65
6	Diskusjon	68
6.1	Det kjønnete kirkerommet	68
6.2	W. W. J. D: What Would Jesus do? – funn i lys av Marcella Althaus-Reids teori	69
6.3	«Den gode kristne»: finnes det en forventning om at den gode kristne ikke er seksuell? ...	71
6.4	En refleksjon over eget arbeid	74

7	Konklusjon	76
7.1	Avsluttende ord.....	77
	Litteraturliste	79

1 Introduksjon

1.1 Introduksjon til tema

I juni 2015 slapp den tidligere vinneren av Melodi Grand Prix 2012, Tooji Keshtkar, en musikkvideo til sin låt «Father». Videoen var spilt inn i Frogner kirke i Oslo og viste hovedpersonen selv, Tooji, simulere en sexscene med en annen mann ikledd prestehabitt foran alteret i kirken. På kirkebenkene satt det tilskuere og iakttok Tooji mens han penetrerte presten kun dekket av partnerens stola. Samtidig med slippet av musikkvideoen, stod Tooji frem som åpen homofil. Videoen skulle være et opprør mot måten kirken har behandlet homofile i lang tid (TV 2 Nyhetskanalen, 2015), og skapte stor oppstandelse både i det kristne miljøet og i det homofile miljøet. Flere reagerte på kirkesexen og mente Tooji hadde optrådt på uanstendig vis ved å blande det hellige og det seksuelle på en slik måte.

En av de som responderte negativt på musikkvideoens innhold var den nordnorske underholdningsprofilen Erlend Elias Bragstad. Han mente at Toojis opprør med fordel kunne blitt gjennomført på en litt mer varsom måte. Bragstad, som selv er både kristen og homofil, mente Tooji kunne gått frem på en måte som heller framsnakket det homofile samlivet fremfor det homofile samleiet. Ved å regissere en sexscene mellom to menn hvor av en av dem spiller prest, mente Bragstad at Tooji var med på å nøre opp under fordommer som knytter homofili til det kroppslige og seksuelle i stedet for det kjærlige og nære (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). I tillegg til dette mente Bragstad at sex ikke har noe å gjøre innenfor kirkens vegger, uavhengig av kjønnene som deltar i akten. Dette virket det som om flere var enige i. Sexen i seg selv passet for mange ikke inn i kirkerommet.

Saken som jeg kort gjorde rede for her, var det samme jeg også tok opp i bacheloroppgaven min fra 2016. I oppgaven, titulert *Tooji – en uanstendig døråpner for skeiv teologi*, var problemstillingen følgende: «[med] Fokus på diskurser og debatter i kjølvannet av Toojis «uanstendige» musikkvideo i 2015. Hva kan disse debattene fortelle oss om kirkens forhold til homofili?» (Steffensen, 2016). Mens fokuset mitt her var rettet mot å se på hvordan holdninger knyttet til homofili i kirken både ble avslørt og utfordret i debatten omkring Toojis video, ønsker jeg i den følgende studien å gå litt dypere til verks og se mer på konteksten Tooji gikk inn i. I denne oppgaven ønsker jeg å stille spørsmål til hvordan reaksjonene etter musikkvideoen kan belyse folks holdninger til seksualitet i Den norske kirke.

Det teoretiske rammeverket for studien vil bygges opp av perspektiver hentet fra skeiv teologi og feministisk kritikk. Blant teoretikerne jeg henviser til, finner vi Marcella Althaus-Reid som vil bidra med en kritikk av den heteronormative «vaniljeteologien», og Carolyn Roncolato og Laurel C. Schneider som gir oss en innføring i begrepet skeiv teologi. Jeg vil også henwise til de feministiske riteforskerne Marjorie Procter-Smith og Nancy Jay som kritiserer kjønnsymbolikken som finnes i flere kristne ritualer. Metoden jeg vil bruke i min undersøkelse er diskursanalyse. Her vil jeg søke hjelp i Iver B. Neumanns bok *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (2001).

Med utgangspunkt i musikkvideoslippet til Tooji Keshtkar, ønsker jeg i denne oppgaven å se nærmere på hvorfor sex og seksualitet kan være vanskelige temaer å ta opp i Den norske kirke. Jeg tror reaksjonene og diskusjonene som fulgte etter Toojis fiktive sexscene, kan gi en pekepinn på hvilke holdninger folk har når det kommer til seksualitet i kirkerommet. Tooji utlyste engasjement fra flere hold og fikk det. Det er dette engasjementet jeg ønsker å belyse og bruke i min studie.

Kirken er for mange et sted som er med på å definere liv og livsførsel. Fra fødsel til død er det mange store øyeblikk en går gjennom her: ens egen dåp, konfirmasjon, bryllup, dåp av egne barn, nye konfirmasjoner, nye bryllup, og til slutt, ens egen begravelse. For kristne er kirken et viktig sted når det kommer til å markere de virkelige store øyeblikkene. Det skjer sammenfletninger av relasjoner i kirken, hvor hver av de store overgangene i livet markeres nettopp her, innenfor kirkens vegger. Det snakkes ofte om barna og de unge og deres selvsagte plass i kirken, men derimot lite om hvordan de skapes. Det snakkes ofte om bryllup og sammenkomsten mellom to mennesker foran Gud, men lite om bryllupsnatta. Konfirmasjonen som regnes som en feiring av overgangen fra barn til voksen, kan også regnes som en pubertetsrite hvor man feirer ungdoms kjønnsmodenhet. Gravferden er heller ikke blottet for seksualitet. Når en person skal begraves, er de fleste av den avdødes slekt tilstede, deriblant ektefelle eller seksualpartnere, barn og barnebarn. Sex er unektelig en viktig del av livet. Sex er det som skal til for å bringe et nytt menneske til verden. Likevel er det for mange vanskelig å snakke om i kirkelig sammenheng. Hvorfor er det det?

1.2 Problemstilling

Å formulere en klar og tydelig problemstilling for denne masteroppgaven har ikke vært et

enkelt stykke arbeid. Det er mange fokusområder jeg ønsker å inkludere i min studie. Religion, seksualitet, kjønn og makt er kun noen av dem. Spørsmålene jeg søker svar på er også mange: hva var det med Toojis video som skapte så store reaksjoner? Samleiescenen foregikk foran alteret, det helligste stedet i kirkerommet. Kan Toojis opprør tolkes for å være et uttrykk for blasfemi? Var det hovedsakelig dette «hellighetsaspektet» som gjorde at folk reagerte så sterkt? Og hvis ikke, var det samleiet i seg selv som vakte spesielt stor oppmerksomhet, eller var det først og fremst det at akten foregikk mellom to menn? Er reaksjonene og diskusjonene som fulgte etter videoen representative i debatten for hvordan kirken forholder seg til homofili? Har Toojis eget religiøse ståsted relevans for hvordan videoen ble mottatt? Hva med Toojis etnisitet? Hvilke kjønnede og religiøse problemstillinger reiser Tooji-videoen?

Når det kommer til kirkerommet i seg selv, eksisterer det en forestilling og forventning om at kirkerommet er seksuelt nøytralt? Går det i så fall an å hevde det motsatte? Og når det gjelder forventninger, finnes det en forventning om at «den gode kristne» er ikke-seksuell? Hvordan passer dette inn i kirkerommet som symbolsk rom? Er kirken blottet for kjønnen symbolikk, eller finnes det en seksualisert tematikk som vi er nødt å ha in mente for studie av videoen? Hvordan spiller alt dette inn i konteksten Tooji entret med sin seksuelle alterscene?

Et annet tema som vil være viktig å ha med i denne sammenhengen, er perspektivet på makt. Kirken innehar en spesiell form for definisjonsmakt av seksuell orientering og seksualitet. Hvordan passer dette inn når Tooji tar med seg en av de mest private handlingene et kjærestepar kan utføre, inn i en så offentlig og hellig plass som kirken?

Mye av diskusjonen tyder på at sex og seksualitet kan være spesielt vanskelig å snakke om i en kirkelig sammenheng. Argumenter i diskusjonene som fulgte i etterkant av Toojis video, ser ut til å peke i retning av en slik påstand. Kort oppsummert kan vi si at oppgaven munner ut i spørsmålet om Toojis video belyste sider ved seksualitet som kan være vanskelig å omtale i kirkelig sammenheng. For å svare på problemstillingen vil jeg gjennomføre en diskursanalyse av materialets viktigste diskurser: seksualitet og homofili i kirken, Toojis «uanstendigjøring» av det hellige alteret og kirkerommet, Toojis opprør, og maktforhold i kirken.

1.3 «Father» - Toojis musikkvideo

For ordens skyld ønsker jeg å gjøre det klart at musikkvideoen ikke er en del av selve analysens materiale. Materialet er reaksjonene som fulgte etter at musikkvideoen ble sluppet. Likevel er det nødvendig å gi en presentasjon av Toojis musikkvideo for å kunne vise hva som opprørte og fikk folk til å reagere. Det vil med andre ord ikke bli gjennomført en videoanalyse, men heller en analyse av diskusjonene videoen skapte.

Musikkvideoen til Tooji innledes med at det ringes med kirkeklokker, som ved en vanlig gudstjeneste. Utenfor kirken ser vi hovedpersonen selv, Tooji, gå mot inngangen til kirken ikledd en mørk kappe med hette. Vi blir vist bilder av kirken, og av menigheten som går inn og setter seg. Vi ser den unge presten som tar imot menigheten og taler til forsamlingen. Stemningen kan tolkes som alvorlig og dempet. Konteksten er en gudstjeneste. Etterhvert kommer Tooji inn i kirken, og prestens oppmerksomhet vendes mot ham. Presten går ned fra alteret og bort til artisten. Det ser ut til å utspille seg en krangel. Presten står nå sammen med Tooji, og peker i retning av døren. Vi får inntrykk av at han ber Tooji forlate kirken. Mens dette skjer, blir det vist ulike bilder av paret i sensuell omfavelse, og stillbilder hvor de kysser hverandre. Det etableres et tydelig inntrykk av at presten og Tooji har en kjærlighetsrelasjon. Samtidig som dette skjer, avbrytes scenene mellom de to av bilder av forsamlingen.

Det neste vi ser er Tooji som går mot utgangen av kirken. Igjen blir scenen avbrutt av nye bilder av paret. Krangelen har roet seg ned, og presten står med bøyd hode foran Tooji, som nå begynner å føre hendene sine over prestens brystkasse. Deretter kysser Tooji presten før de to setter i gang med å kle av hverandre. På det neste bildet ser vi at presten ligger oppå Tooji og kysser ham mens de begge beføler hverandre. Bildene rullerer mellom å vise dette og Tooji mens han rir presten foran alteret med skrittet kun tildekket av prestens stola. Forsamlingen sitter fremdeles på benkene og er vitne til samleiet. En av kvinnene i forsamlingen, som i følge en «behind the scenes»-video på Youtube viser seg å være Toojis mor (Tooji/Youtube, 2015), gjør korsets tegn. Etter 29 sekunder med det som kan forstås som penetrerende sex, ser sexscenen ut til å være ferdig og paret står nå foran alteret og omfavner hverandre. Mens de står der, denne gangen helt nakne, folder det seg ut et sett med store vinger bak dem. Disse vingene kan tolkes til å være englevinger (Tooji/Youtube, 2015).

I løpet av de knappe tre minuttene og tjueto sekundene videoen varer, hadde Tooji Keshtkar

klart å skape et hav av ringvirkninger. Noen mente artisten hadde brutt en klar grense ved å vise et pars mest private soveromsaktivitet foran det hellige alteret. Andre mente dette var et modig opprør av Tooji å gjøre, og at det var nettopp en slik fremgangsmåte som var nødvendig for å få debatt om homofiles plass i kirken. Noen så ut til å forstå behovet for et oppgjør, men forstod ikke nødvendigheten av å utføre det gjennom sex.

1.4 Materialet

En av de som engasjerte seg mest høylytt i debatten, var makeupartist og underholdningsprofil Erlend Elias Bragstad. Bragstad som selv er både homofil og kristen, viste lite forståelse for hvorfor Tooji hadde valgt å gjøre som han gjorde (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Selv om han var enig i at det er behov for en mer åpen debatt om homofiles plass i kirken, mente han ikke at en sexakt foran alteret er et steg i riktig retning. Et av hans viktigste poeng, mener jeg å være hvor han sier man heller burde promotere det hverdagslige i et homofilt samliv, ikke det seksuelle. Ved å redusere opprøret til å være en sexscene mellom to menn foran det helligste i kirken, står man også i fare for å redusere homofili til å kun handle om sex. En slik reduksjon mener Bragstad er noe man dessverre ofte kan se i homofiendtlige argumenter.

Materialet jeg vil ta i bruk finnes hovedsakelig i avisartikler, TV-intervju og blogginnlegg. I tillegg til å se på diskusjonen mellom Tooji og Erlend Elias, vil jeg også inkludere synspunkter fra tidligere menighetsrådsleder i Frogner kirke, Tellef Raustøl, og prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes, og fra samfunnsdebattant og journalist Martine Aurdal. Sistnevnte vil først introduseres i analysekapittelet da hennes synspunkt i stor grad representerer et utenfraperspektiv. Jeg vil også inkludere andre synspunkter, men de øvrige nevnte er de mest sentrale.

1.5 Formål med oppgaven

Da jeg først skulle begynne å studere de ulike temaene som tas opp omkring Toojis musikkvideo, ble jeg overrasket over hvor lite utvalg av relevante akademiske tekster og studier jeg stod overfor. Det finnes lite forskning med det samme perspektivet som jeg ønsket å bruke, nemlig hvordan det kjønnede kirkerommet har vanskelig for å innse sin egen «bias» eller partiskhet når det kommer til kjønn og seksualitet, og dermed har hatt lettere for å avvise diskusjoner om temaet.

Jeg tror det kan være viktig å gjøre følgende studie hvor man både inkluderer den kjønnede og

seksuelle symbolikken som finnes i kirkerommet, og kobler dette sammen med det kristne og heteronormative perspektivet på seksuell orientering. Det har lenge vært mangel på rom i den kirkelige sammenhengen for å ta opp temaer knyttet til legning og seksuell orientering. Reaksjonene som kom i etterkant av musikkvideoslippet til Tooji kan vise at dette fortsatt er omstridt i kirken. Jeg mener kirken mer eller mindre har manglet bevissthet når det kommer til hvilken rolle den har spilt i definering av folks livsførsel og tro. Gjennom å definere rett og galt, norm og avvik, har «noe» som konsekvens alltid ramlet utenfor anstendighetens rammer. Det er dette «noe» knyttet til seksualitet som jeg søker å belyse i min studie for å forhåpentligvis kunne åpne dialogen ytterligere.

2 Teori

2.1 Det kjønnete kirkerommet

For å kunne studere diskusjonene som musikkvideoen til Tooji skapte, og forsøke å svare på hvorfor det kan virke vanskelig å snakke åpent om seksualitet i kirkelige sammenhenger, må vi først se på konteksten Tooji gikk inn i, nemlig kirkerommet. I denne delen vil jeg argumentere for at kirkerommet er kjønnet. Det mest nærliggende er da å begynne med å ta det umiddelbare førsteinntrykket av kirken. Hva er det første man ser når man går inn i Guds hus? I alle kirkerom er alteret sentrum for oppmerksomheten. Rundt alteret står gjerne en alterring hvor kirkegjengere kan gå ned på kne for å innta nattverden, Jesu blod og legeme. Ved siden av alteret står ofte prekestolen hvor presten i løpet av gudstjenesten tradisjonelt sett går opp for å tale til forsamlingen. I nærheten finner vi døpefonten hvor nye medlemmer av kirken blir opptatt. Allerede her finnes det flere kjønnete symboler som kan utdype konteksten Toojis video står i.

Professor og forfatter Marjorie Procter-Smith skriver en del om det kjønnete ved kirkens praksis og teologi i sine bøker *In Her Own Rite: Constructing Feminist Liturgical Tradition* (1990) og *Praying With Our Eyes Open: Engendering Feminist Liturgical Prayer* (1995). I førstnevnte bok forteller hun blant annet at sakramentene dåp og nattverd har vært med på å legitimere og forsterke mannlig makt i kirken. Denne påstanden bygger Procter-Smith på det at kirken i lang tid har latt den praktiske og ledende utførelsen av dåpsritualet, altså presterollen, være forbeholdt mannen. En av grunnene til dette, er at mannens kropp ligner mer på Jesu kropp enn det kvinnens kropp gjør (Procter-Smith, 1990: 138). Dermed har kvinners tilgang til ritualet vært begrenset. Dette har i følge Procter-Smith gjort både dåpen som sakrament og kirken som rom del av et patriarkalsk territorium.

Ved å lenge ha latt menn ha en mer selvsagt tilgang til presterollen, altså selve utførelsen av ritualet, har kvinner ofte blitt redusert til deltaker og tilskuer. Dette er en konsekvens som har kommet til tross for at det er mulig å argumentere for at deler av ritualets innhold kan ha noen kvinnelige karakteristikk. Dette poenget tar Procter-Smith opp ved å vise til at det finnes elementer i dåpen som er eksklusivt kvinnelige, for eksempel fødselen (Procter-Smith, 1990: 158). I følge henne, kan forberedelsesperioden før selve dåpen tolkes til å være et slags svangerskap for den som døpes, hvor det hele avsluttes med at barnet fødes på ny gjennom døpefontens «fostervann». I tillegg sier Procter-Smith at døpefonten i seg selv kan forstås for

å være livmoren, noe som igjen kan gjøre kirken forstått som mor (Procter-Smith, 1990: 158). På bakgrunn av disse tolkningene kan dåpen altså knyttes sterkere til kvinner enn til menn, selv om dette ikke nødvendigvis har vært tilfelle i den praktiske utførelsen av ritualet.

Det finnes symbolikk og kjønntolkning som også kan kobles til menn i dåpen. Procter-Smith sier at fordi det kirkelige hierarkiet har vært skapt av og til fordel for menn, har «moren» i ritualet blitt forstått som mann. Videre forteller hun at seksualitet, og da spesielt kvinnelig seksualitet, tradisjonelt sett har vært ansett for være ødeleggende. Paradoksalt nok nevner hun fødsel som spesielt skadelig for kirkens renhetsideal (Procter-Smith, 1990: 159).

Et annet perspektiv som kan gi en mer mannlig tolkning av dåpen er idéen om dåpsvannet som sperm. Geir Hellemo nevner dette i sin bok *Guds billedbok: Virkelighetsforståelse i religiøse tekster og bilder* (1999). I referanse til en av tverrbjelkene som finnes i Lateranbaptisteriets dåpsbasseng i Roma står det i følge Hellemo følgende: «GENS SACRANDA POLIS HIC SEMINE NASCITUR ALMO QUAM FECUNDATIS SPIRITUS EDIT AQUIS [Byen, folket som skal helliges, fødes på dette sted ved fruktbar sæd. Det er Ånden som bringer den fram med fruktbart vann].» (Hellemo, 1999: 43). Slik Hellemo forteller kan altså dåpsvannet i dette tilfellet forstås som sperm som føres av Åndens handling. Denne spermen føres i følge Hellemo inn i skjeden til en fødende jomfru som kan forstås for å være kirken (Hellemo, 1999: 43).

Også i nattverden har den sakramentale praksisen tidligere vært forbeholdt mannen. Procter-Smith forteller at dette har vært bygget på tanken om at menn har en større fysisk likhet med Jesus, enn det kvinner har (Procter-Smith, 1990: 138). Dette argumentet er også å finne hos forfatter Nancy Jay i hennes bok *Throughout Your Generations Forever* (1992). Jay sier at presten i nattverden «[...] acts not as an ordinary man, but super-naturally, in the person of Christ, as mediator between God and the faithful.» (Jay, 1992: 113). En slik lederposisjon utestenger med andre ord kvinner fra å inneha en slik makt.

I likhet med dåpen kan det også i nattverdsritualet argumenteres for at det finnes underliggende kvinnelige elementer. Som Procter-Smith sier kan servering av mat og mating eller amming tradisjonelt knyttes til kvinner. Dåpen kan dermed anses for å være en form for ny fødsel, mens nattverden er det som livnærer den døde, og opprettholder troen (Procter-Smith, 1990: 160). Likevel står det mannlige fortsatt sterkt og vi kan igjen vise til betydningen sæd har i ritualet for ritualets ledere. Nancy Jay skriver at det Annet Vatikankonsil på 1960-tallet mente at

lederposisjonen i kirken, altså bispeembetet, kun kan påtas av den som kan videreføre det apostoliske frøet og ordinere prester. Frøet forstås i denne sammenhengen som det latinske ordet for sæd, noe som igjen bekrefter mannens overordnende posisjon foran alteret, da kvinner ikke har noe sæd de kan videreføre (Jay, 1992: 118).

Videre forteller Jay at en forutsetning for presters virke i nattverden på 300-tallet var å holde seg rituelt og moralsk ren. Denne renheten innebar blant annet å ha en sølibatær livsstil, hvor det reproduktive hos kvinner ble sett på som faretruende og potensielt forurensende (Jay, 1992: 117). Den øvrige nevnte overføringen av apostolisk sæd nevnes paradoksalt nok ikke her som noen fare, selv om dette riktignok var en formulering som ble gjort 1600 år senere. Til tross for at denne forutsetningen for presteyrket er av det eldre slag, kan det fremdeles argumenteres for at presten skal representere en viss moralsk renhet i sitt virke. Sølibatet har utgått i Den norske kirke, men det stilles fortsatt forventninger til presten som en slags moralsk vokter og veileder. Et eksempel på dette fra vår tid kan være problematikken knyttet til ordinering av prester som er samboende. Da prest Silje Meisal ble ordinert i 2009, var hun den første åpne samboende presten som ble ordinert, noe som skapte store reaksjoner og blest rundt daværende biskop Tor B. Jørgensen. Han uttrykte til NRK Nordland at han forventet at Meisal skulle gifte seg og uttalte samtidig at han mente «prester skal ha et ryddig forhold til samlivet sitt» (Borkamo, 2009).

Et annet viktig poeng Procter-Smith presenterer i sin kritikk av nattverdsritualet i *Praying With Our Eyes Open: Engendering Feminist Liturgical Prayer* (1995), finner vi i de paradoksale holdningene knyttet til mannens og kvinnens kropp. På den ene siden, når deltakere i nattverden tar imot oblaten og vinen, gis dette som direkte symboler på Jesu kropp og blod. På den andre siden kommuniseres kvinners kropp og blod, til forskjell fra Jesu, som forurensende og truende for kirkerommets renhet (Procter-Smith, 1995: 118). En klar forskjell mellom kvinnekroppen og Jesu kropp er selvfølgelig at den ene er gudommelig, mens den andre ikke er det. Likevel kan det stilles spørsmål om hvordan kvinnens fysiske kropp kan være så «farlig», når Jesus sin er så nødvendig?

Kort sagt kan vi si at Tooji gikk inn i et kirkerom som allerede var fullt av kjønnet symbolikk. Disse eksemplene har vist at symbolikken ikke er noe man nødvendigvis finner med engang, men at det heller er flettet inn i ritualenes teologi. I det neste delkapittelet skal vi se på hvordan Toojis musikkvideo kan være et uttrykk for skeiv teologi, en teologi som utfordrer den

heteronormative teologien som er tydeligst å finne i kirkerommet.

2.2 Skeiv og uanstendig teologi

I det følgende delkapittelet trengs det en del begrepsavklaringer. Det første jeg skal definere er det mer eller mindre generelle begrepet for «skeiv» teologi, deretter etterfulgt av den såkalte «uanstendige» teologien som tas opp av teolog Marcella Althaus-Reid. For å beskrive hva den skeive teologien innebærer, vil jeg henviser til religion- og teologiprofessorene Laurel C. Schneider og Carolyn Roncolato og deres artikkel «Queer Theologies» (2012).

2.2.1 Skeiv teologi

I «Queer Theologies» sier Schneider og Roncolato at skeiv teori tar for seg studiet av kategorier som i politikk, religion og det sosiale tidligere er blitt tatt for gitt for å være det «naturlige» og «normale» i samfunnet (Schneider og Roncolato, 2012: 1). Bakgrunnen for introduksjonen av begrepet har vært å rokke ved den essensielle forståelsen av hva kjønn og legning er. I stedet for å låse seg til kategorier som mann og kvinne som enten er heterofil og homofil, er skeiv mer flytende og kan bidra til å åpne opp kategorier og gjøre dem mer tilgjengelige for endring. Dermed er det ikke bare heterofili som destabiliseres som identitetsboks, men også homofili (Schneider, 2012: 2).

For å kunne gi en utfyllende redegjørelse for bakgrunnen til at begrepet skeiv ble dannet, må vi ta et raskt blikk på historien rundt det engelske begrepet «gay». Gay, som på engelsk også betyr glad, dukket opp som et mer eller mindre treffende adjektiv for den homofile frigjøringsperioden på 1960-tallet. Ordet ble først tatt i bruk for å skape et positivt selvbilde av legning og identitet (Schneider og Roncolato, 2012: 3). Rundt tjue år senere, på 1980-tallet da AIDS-epidemien var et faktum, mistet «gay» mer og mer av sin aktualitet da tilfeller av AIDS-smitten var spesielt utbredt blant homofile menn. Gay kunne ikke lenger dekke frustrasjonen og sinnet som folk følte, og behovet for et nytt begrep ble pressende. I tillegg til dette følte ikke alle lesbiske kvinner at gay også gjaldt dem, og dermed ble «queer», eller skeiv på norsk, introdusert for både å dekke de mer negative følelsene skeive bar på, og inkludere et større mangfold av seksuelle identiteter (Schneider og Roncolato, 2012: 3).

Et annet viktig poeng ved bruken av skeiv fremfor gay og lesbisk, er at de sistnevnte lenge manglet noe særlig fokus på etnisitet. Det var i all hovedsak den hvite homofile og den hvite

lesbiske som representerte de seksuelle kategoriene, noe som resulterte i at et mangfold av livserfaringer ble ignorert. Opplevelsen av å være en svart homofil mann eller kvinne er ikke nødvendigvis det samme som å være en hvit homofil mann eller kvinne, noe som ofte spiller inn i erfaringene gjennom livet. Skeiv kan også kritiseres for manglende dekning av etnisitet, men rommer likevel et større fokus enn de forestående identitetskategoriene (Schneider og Roncolato, 2012: 6-7).

For å gå mer i dybden av hva skeiv teologi faktisk innebærer, introduserer Schneider og Roncolato fire forskjellige, men like aktuelle karakteristikker. For det første kan skeiv teologi brukes for å dekonstruere kjønn og seksuell identitet som begreper. På den måten blir ikke lenger seksuell orientering like låst i de kategoriene vi lenge har vært vant til. Opplevelser av seksualitet kan altså anses som mer flytende (Schneider og Roncolato, 2012: 7). For det andre sier Schneider og Roncolato at skeive teologer, altså de innenfor skeiv teologi, i lang tid har ment at kristendommen i seg selv i stor grad er bygget på et skeivt utgangspunkt. Her kan for eksempel Jesus-karakteren selv stille sterkt som en representant. I følge måten Jesus beskrives både i Bibelen og i den normative teologien, passet han ikke inn innenfor de sosiale rammene i sin tid. Han utfordret de sosiale normene og reglene som datidens skriftlærde allerede hadde etablert. På den måten kan det hevdes at Jesus har vært med på å etablere en ny og skeiv sosial forståelse av verden (Schneider og Roncolato, 2012: 7).

Den tredje karakteristikken Schneider og Roncolato tar opp går på det narrative i Bibelen. Her sier de at skeive teologer har kastet et nytt lys på fortellinger fra Det nye og Det gamle testamentet for å søke nye forståelser av kristne paradigmer og verdensbilder. Gjennom en slik strategi kan det dannes en ustabil forståelse av den etablerte virkeligheten vi har tatt til oss gjennom tolkninger av bibelhistoriene, og av seksualitet som begrep (Schneider og Roncolato, 2012: 7). Til slutt sier Schneider og Roncolato at skeiv teologi, sett i kontrast til for eksempel en homofil eller lesbisk teologi, egentlig ikke handler så mye om seksualitet, da seksualitet og sex er ustabile og lite motstandsdyktige kategorier som lettere kan overskrides (Schneider og Roncolato, 2012: 7).

2.2.2 Marcella Althaus-Reids «uanstendige» teologi

Forenklet sagt kan vi si at uanstendig teologi, etter Marcella Althaus-Reids definisjon, handler om å studere teologi uten å ha på seg truse (Althaus-Reid, 2000: 2). Med dette mener Althaus-Reid at den uanstendige teologien ønsker å utfordre grenser innenfor seksualitet i teologisk

tolkning. De første idéene om denne uanstendigheten som hun presenterer i boken sin *Indecent Theology* (2000), ble introdusert gjennom de europeiske koloniherrernes inntog i Latin-Amerika. I følge henne ble det uanstendige definert på en måte som skulle sette opp skiller mellom koloniherrerne og de innfødte. Ved å sette opp grenser mellom den såkalte anstendige oppførselen til europeerne og latin-amerikanernes «uanstendige» oppførsel, kunne koloniherrerne lettere kontrollere de innfødtes handlinger og oppførsel (Althaus-Reid, 2000: 169).

Kontrollen koloniherrerne tok strakk seg over områder som omhandlet både økonomiske, sosiale, juridiske og religiøse ordninger i samfunnet. Meningen bak kontrollen var å skape et stigma hvor de innfødte ble nødt til å holde seg innenfor de anstendige grensene som var lagt til grunn rundt dem. Når et helt folk står overfor en ny opposisjon er det vanlig, og i ikke minst viktig, å forsøke å styrke fellesskapsfølelsen hos de undertrykte. Ble dette samholdet derimot svekket av opposisjonen, ville en assimileringssprosess være enklere å gjennomføre for koloniherrerne. Dermed kan vi si at de nyankomne kunne etablere en overlegen posisjon overfor sine subjekter i det nye samfunnet gjennom å utvise sosial kontroll og forsøk på assimilering (Althaus-Reid, 2000: 169).

En stor del av den nye anstendigheten europeerne brakte med seg til Latin-Amerika var bygget på tradisjonelle europeiske og kristne paradigmer. Innenfor det kristne feltet stod patriarkatet sterkt, og skulle også bli en gjeldende ordning i koloniherrernes nye samfunn i Latin-Amerika, dog med store klasseforskjeller mellom de innfødte og de nyankomne. Althaus-Reid forteller at heteroseksualitet ble helliggjort som selve grunnlaget for patriarkatet, noe som satte homoseksualitet i en dikotomisk og derfor uanstendig posisjon (Althaus-Reid, 2000: 173). Dermed kan vi si at også det skeive havner innenfor den uanstendige kategorien, da det skeive heller ikke passer inn i den patriarkalske forestillingen som næres av det heteronormative.

Det skeive anser Althaus-Reid som en uanstendighet (Althaus-Reid, 2000: 64), og det uanstendige kan ofte anses for å være av skeiv karakter. Begrepene deler muligheten til å overlape hverandre, og deler med det også flere likheter mellom seg. Begge kategoriene søker et skifte av fokus fra det normative og snevre synet på for eksempel seksualitet, og over til perspektiver som fremmer et større mangfold av representasjoner. Både skeivhet og uanstendighet velger med andre ord å vektlegge valgmulighetene som finnes både i teologi og seksualitet. Det er dette Althaus-Reid mener er problemet med den normative teologien som

hun kaller «vaniljeteologi», en retning som på sin side våger for lite (Althaus-Reid, 2000: 89). Denne overlegne maktposisjonen vaniljeteologien har klart å etablere, bygger på en strategi hvor det vekkes skam- og skyldfølelse hos dem som ikke passer inn i vaniljeteologiens diskurs. Den konvensjonelle vaniljeteologien våger ikke å trække over sine egne normative grenser, og vil i følge Althaus-Reid heller ikke klare det med mindre teologer velger å tre ut av sine egne seksuelle orienteringsskap, hva enn de måtte innebære (Althaus-Reid, 2000: 88-89). Dette betyr at teologer må bli mer bevisst på seksualitet, også når det kommer til deres egne seksuelle preferanser.

I *Indecent Theology* tar Marcella Althaus-Reid opp en uanstendig tolkning fra Bibelen som vil være spesielt viktig for min studie. Nemlig tolkningen av Jesus som bifil (Althaus-Reid, 2000: 112). Vi har lite konkret kunnskap om den seksuelle orienteringen til Jesus. Dette er et tema som ikke snakkes særlig mye om hverken i Bibelen eller i teologien. Dette mener Althaus-Reid er fordi Jesus' seksualitet er dannet ut fra en rekke dekkfortellinger om og forestillinger av Jesus som den «perfekte» mann. La oss ikke glemme patriarkatets sterke posisjon i den kristne teologien som gjør det til en mer eller mindre enkel sak å plassere Guds sønn innenfor den heterofile normen. Likevel er det også viktig å studere den rollen Jesus utspilte i evangeliet. Her leser vi ofte om den barmhjertige Kristus som var en del av folket og som omgikk mennesker fra hele det sosiale sjiktet, deriblant syndere og prostituerte. Det er nærliggende å tenke at også Jesus da ville delt likheter med sine nærmeste. Det er akkurat dette Althaus-Reid mener den normative vaniljeteologien har dekket over gjennom tidene (Althaus-Reid, 2000: 113).

Et annet perspektiv som Althaus-Reid tar opp er knyttet til idéen om Jesus som «underdogens» Messias. Dette kan forstås som en slags videreføring av forestillingen om den bifile Jesus. Også underdogens Messias bryter barrierer og tilbyr et nytt og alternativt bilde enn det normative. For å enklere forklare hvem denne Jesus-karakteren er, viser Althaus-Reid til en historie om en homofil venn av henne. For ham delte Jesus på samme historie som han selv. Jesus delte dermed hans seksuelle orientering og de personlige kampene og følelsene det kan innebære. På den måten kan man si at underdogens bifile Messias blir den man selv har behov for at han skal være (Althaus-Reid, 2000: 116).

Den Jesus-karakteren man da står igjen med er en litt annen enn den man blir kjent med i vaniljeteologien. Likevel kan den se ut til å stemme ganske godt med den personen man faktisk

blir kjent med i evangeliene. Jesus blir en ikke-dømmende venn som tar deg i mot når du faller, og som bryter med sin tids, og vår tids, normer og forventninger.

3 Metode

Metoden som vil brukes for denne studien er diskursanalyse av materialet eller eksempelet med Toojis sexakt foran kirkealteret. En av grunnene bak dette metodevalget er at studien i stor grad vil foregå i arbeid med tekster, noe som er en sentral del av diskursanalysens grunnlag. Til hjelp i gjennomføringen av denne diskursanalysen, ønsker jeg å hente veiledning fra Iver B. Neumanns bok *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (2001), hvor det finnes mange gode punkter for hvordan best mulig utføre en diskursanalyse av reaksjonene som fulgte etter Toojis musikkvideoslipp.

3.1 Diskursanalyse

3.1.1 Begrepsavklaring: Hva er en diskurs?

Før jeg går nærmere inn på hva en diskursanalyse i denne studiens tilfelle vil innebære, skal vi først se raskt på betydningen bak begrepet «diskurs». Det finnes mange definisjoner av diskursbegrepet, og det kan være utfordrende for gjennomføringen av analysen om man velger å gjøre en begrensning til kun å benytte seg av én. Derfor presenterer Iver B. Neuman flere definisjoner av diskurs i sin bok *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (2001). Den første definisjonen som må nevnes kommer fra diskursanalysens far, Michel Foucault. Neumann viser til Foucaults verk *The Archeology of Knowledge* (1972) hvor han beskriver diskurser som «practices that systematically form the objects of which they speak» (Foucault, 1972: 49, Neumann, 2001: 17). I følge Foucault er en diskurs altså en praksis hvor objektene som omtales formes systematisk i den aktuelle situasjonen eller praksisen. Dette vil med andre ord si at diskursens begreper og meningsinnhold styres ut ifra hvor diskursens føringer tar dem. Et eksempel i denne oppgavens tilfelle er diskursen som handler om seksualitet i kirken, hvor man kan bli kjent med holdninger og meninger som allerede finnes, i tillegg til de som dannes samtidig.

En annen teoretiker Neumann velger å referere til er antropologen Fredrik Barth. I følge Barth er en diskurs «a process reflecting a distribution of knowledge, authority, and social relationships, which propels those enrolled in it» (Barth sitert hos Neumann, 2001: 17). En diskurs er med andre ord en prosess hvor det skjer en distribusjon, eller en veksling, av en rekke sosiale forhold som er med på å styre dem som havner innenfor diskursens sosiale rom. Dette vil si at drivkraften til for eksempel Tooji eller Erlend Elias, dannes gjennom deres utveksling av argumenter og erfaringer som kommer opp i diskursen. Diskursen er altså en

meningsdannende prosess for de som deltar i den.

Den siste definisjonen jeg ønsker å ta opp her er hentet fra Jens Bartelson. I følge Neumann definerer han diskurs som «et system som kan frembringe utsagn» (Neumann, 2001: 17). Også her kan vi få inntrykk av at diskursen er et slags styrende system som fremkaller mening og oppfordrer deltakernes utsagn som igjen vil være med på å styre retningen diskursen går i. Med disse tre definisjonene kan vi begynne å nærme oss en forståelse av hva en diskurs innebærer. For å oppsummere kan vi sitere Neumann på følgende:

En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner. (Neumann, 2001: 18)

En diskurs er altså de omstendighetene eller betingelsene som ligger til grunn for at et utsagn eller en handling kan anses som «normal» eller typisk innenfor en gitt kontekst. Det en diskursanalyse dermed vil innebære, er å studere det som ligger bak disse omstendighetene og prosessene som tilrettelegger for at folk handler som de gjør. En av grunnene til at diskursanalyse kan passe min studie godt, er at det blant annet er spesielt godt egnet til å studere mening og meningsproduksjon gjennom språk og tekst (Neumann, 2001: 18), noe som er sentralt i min oppgave da jeg ønsker å se på de ulike meningene og holdningene som finnes omkring seksualitet i kirken.

Neumann går nærmere inn på fokuset på språk og tekst i diskursanalysen, og viser til Mikhail Bakhtin som mente menneskets relasjoner befinner seg i språk og tekst. I følge Neumann kunne dette bety at det dialogiske samspillet mellom mennesker beviser deres deltakelse i verden. Språket og dialogen er som Neumann sier, «rett og slett en måte å være i verden på. Det er en etisk posisjon.» (Neumann, 2001: 20). I tillegg legges det vekt på at alt er mulig å lese som tekst, noe som dermed gjør at alt også kan studeres som tekst. Det er i tekst mennesket kan sortere inntrykk av verden og kommunisere med andre mennesker, eller som Neumann formidler, språket ligger plassert som et bindende ledd mellom mennesket og verden (Neumann, 2001: 23).

3.1.2 Sanseintrykk i en diskursanalyse

Et annet poeng det kan være viktig å sette fokus på i en diskursanalyse, er sanseopplevelsen.

Bruken av sansene våre utgjør en sentral del av metoden for de fleste vitenskaper, og sansene vil også være aktive i forskningen som utføres uansett om vi vil eller ikke. Det gjelder dermed å være bevisst på egne sanseinntrykk og hvordan vi tolker disse inntrykkene. Neumann snakker om dette i kapittelet om «Diskursanalysens plass i samfunnsvitenskapene». I diskursanalysen er det i følge ham viktig å være oppmerksom på at sansene allerede innehar en innstilling eller modus for det området som sanses. Denne modusen kan for eksempel være seksuelt, nyttemaksimerende, moralsk, eller estetisk rettet, og er nødvendig å være bevisst på (Neumann, 2001: 31). Slik jeg forstår Neumann, utgjør denne innstillingen et filter som inntrykk må gjennom og som styrer hvordan du velger å bearbeide inntrykkene. Dette gjør for eksempel at min forståelse av Toojis musikkvideo kan være annerledes enn en prest sin, fordi vi prosesserer inntrykk gjennom ulike filter.

Neumann viderefører fokuset på sansing og tar opp bruken av en såkalt «kognitiv konsistensteori», et begrep som kan forstås i to deler. Den første delen kaller Neumann «sanseinramming», og utgjør altså rammeverket for hvor sansingen har sitt utløp. Den andre delen handler om hvordan denne rammen påvirker det du sanser (Neumann, 2001: 32). Et stikkord som kan festes til denne siste delen, kan være «representasjoner». Representasjoner kan, i følge Neumann, kalles reproduserte fakta, og stiller altså som forventninger en måtte ha til nye sanseopplevelser. Et eksempel Neumann trekker frem er når et barn blir vist en kopp hvor hanken er vendt bak slik at den ikke synes, og hvor barnet så blir bedt om å tegne det han eller hun ser. Resultatet av det barnet tegner er som oftest en kopp *med* hank fordi det er slik han eller hun er vant til å se kopper. Koppen med hank er altså modellen for hvordan en kopp skal se ut, det er representasjonen og forventningen av hva en kopp er (Neumann, 2001: 32). Slike representasjoner kan fort forme hvordan man ender opp med å ta inn nye synsinntrykk og -opplevelser, dersom man ikke er oppmerksom på denne potensielle risikoen.

3.1.3 Mening

Betydningen av mening er svært viktig i en diskursanalyse. Neumann uttrykker dette selv ved å si at «selve hovedpoenget med diskursanalyse er å analysere mening som en del av det generelt sosiale der mening dannes» (Neumann, 2001: 38). Med dette mener Neumann at mening ofte utgjør utgangspunktet for hvorfor folk velger å uttale seg og handle som de gjør, i tillegg til at mening også skapes av handlinger. Det ligger også mye mening i språket. Neumann sier at et hvert språklig uttrykk plukker opp nye betydninger og meninger etterhvert som det reiser mellom relasjoner (Neumann, 2001: 40). Denne meningsdannelsen betyr altså at

assosiasjoner knyttet til ord endrer seg fra person til person avhengig av hvem som tillegger det mening. Derfor er det nærmest uansvarlig å utføre en diskursanalyse av et sosialt felt uten å la mening spille en sentral rolle i analysen.

I denne sammenhengen er det viktig å være oppmerksom på en potensiell problematikk rundt mening. Det er fristende å hevde at det nærmest er umulig å ikke ha en mening om kirken når det kommer til seksualitet. I hvert fall hvis man har en viss kjennskap til de aktuelle problemstillingene. En slik påstand bør ikke tas for gitt, men den skal heller ikke forkastes helt. Det er nødvendig å forstå de mulige meningene som kan finnes rundt temaet, slik at man kan påpeke eventuelle elementer av partiskhet i analysen. Diskursanalysen skiller seg sånn sett fra andre vitenskapelige metoder da objektivitet ikke er en forutsetning for gjennomførelsen. Likevel kreves det riktignok at jeg er bevisst på egen identitet og mening.

3.1.4 En diskursanalyse brutt opp i en tre-trinnsoppskrift

Kapittel tre i Iver B. Neumanns bok er det nærmeste vi kommer en steg-til-steg-oppskrift på diskursanalyse. Her deler Neumann prosessen inn i tre ulike steg: «valg og avgrensning av diskurs, identifikasjon av diskursens representasjoner og diskursens lagdeling» (Neumann, 2001: 50). For å kunne gå løs på prosjektet må et spesielt krav oppfylles av forskeren. Forsker må inneha kjennskap til feltet han eller hun trør inn i. Dette kaller Neumann kulturell kompetanse. Denne kompetansen er ment å strekke seg over de ulike representasjonene som finnes innenfor en gitt diskurs (Neumann, 2001: 50). I mitt tilfelle vil min kulturelle kompetanse for eksempel innebære at jeg kjenner til argumentasjonen til både de som mener musikkvideoen til Tooji var et viktig bidrag i opprøret mot kirken, og de som mente musikkvideoen var et for uanstendig narrativ for kirkerommets kontekst, i tillegg til noen andre argumenter også.

Enkelte tekster vil være spesielt viktige for analysen, og kan merkes som kjernetekster eller monumenter, som Neumann sier. I dette tilfellet vil mine kjernetekster for eksempel være debatten mellom Tooji og Erlend Elias, og samtalen mellom prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes og Tooji. Til tross for at debattene skjer på et muntlig nivå, vil de av diskursanalytiker leses som tekst. Det viktig å være bevisst på å utøve kildekritikk, eller monumentkritikk som Neumann forklarer, selv om tekstene er nødvendige for analysen (Neumann, 2001: 52). Det kan for eksempel være fint å stille spørsmål om hvorfor disse tekstene er spesielt sentrale for analysen, og om de kan kritiseres for innhold, hvor de kommer

fra, og om man kan si noe interessant om eventuelle motiv for uttalerene.

Avgrensningen av diskursen er også en nødvendig del av å utføre en diskursanalyse. Selv om det er en nødvendighet å få med representasjoner fra de ulike holdene i diskusjonen, finnes det også et behov for å være bevisst på når man har møtt en grense. En kan ikke gjøre rede for absolutt alle perspektiver i en diskurs, og det er heller ikke en forutsetning for gjennomførelsen. Det er derimot viktig å få med seg det sentrale, i tillegg til å kunne si seg fornøyd når man når et punkt hvor en ser en har tilstrekkelig med ressurser. Når det er gjort, kan man slik Neumann forklarer, sette opp en liste over de representasjonene som vil tas i bruk i analysen (Neumann, 2001: 60). Disse representasjonene forstås som virkeligheter innenfor diskursen, for å illustrere kan en se for seg det tidligere eksempelet med koppen med og uten hank. Koppen med hank er virkeligheten slik man gjerne forestiller seg den, selv om bildet av koppen kan være uten hank. Vi er vant til ulike typer virkeligheter, men det gjør dem ikke nødvendigvis mindre riktige eller mindre reelle (Neumann, 2001: 60).

Det siste punktet på Neumanns oppskrift på diskursanalysen er lagdeling. Lagdeling brukes for områder hvor diskursens representasjoner forenes eller differensieres ved likheter og forskjeller i meninger (Neumann, 2001: 62). I vårt eksempel hvor seksualitet i kirken synliggjort gjennom Toojis sexvideo utgjør vår diskurs, kan representasjonene for eksempel være (i) en gruppe som synes det var ekkelt eller galt for artisten å vise en slik scene i et offentlig og/eller religiøst rom, og (ii) andre som mente videoen endelig satte lys på en underkommunisert kirkelig diskriminering av homofile og andre mindre normative seksualiteter. Innenfor disse to representasjonene kan det være mange ulike lagdelinger. I den førstnevnte representasjonen kan det på den ene siden bestå en gruppe som uten religiøst motiv, mente sex generelt ikke bør vises i det offentlige, og på den andre siden bestå en gruppe som mente rommets anstendige hellighet ble overskredet og tråkket på. Det vi vitner her er altså de ulike lagdelingene innenfor de forskjellige representasjonene i diskursen.

Når disse tre trinnene er gjennomført, står en til slutt igjen med det som kan kalles en modell av diskursen som tas opp. En diskursanalyse kan i prinsippet begynne her, men Neumann oppfordrer til at man også skal stille følgende spørsmål: «Hvorledes gjennomsyrrer og oppbærer makten diskursen? Hvorledes mobiliseres den sosiale energi som skal til for å oppbære den dominerende representasjon?» (Neumann, 2001: 69). Makt utgjør altså en sentral del av diskursanalysens fokus, noe jeg skal gå litt inn på i neste delkapittel.

3.2 Hvorfor diskursanalyse?

Nå som vi har gått gjennom trinnene for gjennomførelsen av en diskursanalyse, skal vi se på hvorfor dette er en egnet metode for studien av Toojis musikkvideo. Iver Neumann nevner en rekke årsaker for hvorfor man kan utføre en diskursanalyse. Flere av dem kan kobles til stikkordet «makt». Neumann sier følgende om nødvendigheten av et perspektiv på makt i en diskursanalyse: «Diskursanalyse er godt egnet til å studere situasjoner der det eksisterer kulturelt (gramaciansk) hegemoni, altså situasjoner der en gitt maktkonstellasjon opprettholdes ved hjelp av kulturelle maktmidler som utfordres i bare beskjedne grad.» (Neumann, 2001: 60). I vår sammenheng ligger mye av makten i kirkens hender. Når det kommer til seksualitet har kirken lenge stått med en rådende definisjonsmakt av hva som er rett og galt, for eksempel ved å ha nektet homofile par de samme vigselsrettighetene som heterofile par. Heterofili har dermed hatt en hegemonisk posisjon i forhold til homofili. I en studie av makt, kan det være lurt at dette hegemoniet utfordres.

Et annet viktig stikkord for hvorfor det egner seg med en diskursanalyse i den følgende studien er begrepet «mening». Om mening sier Neumann følgende: «Hovedpoenget med diskursanalyse er [...] å studere mening og de sosiale institusjoner som bærer mening, ved hjelp av en og samme metode.» (Neumann, 2001: 80). Meningsbærere i denne studien er Den norske kirke som har lagt en preferanse på den heterofile enhet. Kirken er i vår sammenheng en av de viktigste sosiale institusjonene. En annen meningsbærer er selvfølgelig Tooji selv. Gjennom sitt oppgjør tar han et klart standpunkt angående homofiles rettigheter. Samtidig som «Father» ble sluppet ble låten også annonsert som årets Pride-låt, en anerkjennelse som blant annet innebar at artisten fikk være med på åpningsshowet under Oslo Pride-festival¹. Toojis meningsbærende institusjon i denne sammenhengen kan derfor sies å være Oslo Pride, hvor det seksuelle mangfoldet står i sentrum. Her vil likevel fokuset legges på Tooji og hans offentlige posisjon, heller enn Oslo Pride som institusjon. Diskursanalysens fokus vil spesielt legges på møtepunktet mellom disse to meningsbærerne.

Et av hovedformålene ved å utføre en diskursanalyse er å få med seg et «mer» i analysen. Dette innebærer å finne det som ligger til grunn for utsagn og meninger. Her kommer vi inn på et

---

¹ Oslo Pride er Norges største LGBTQI+-festival og strekker seg over ti dager hvor man feirer det skeive mangfoldet (LGBTQI+ står for lesbisk, gay, bifil, transseksuell, queer (skeiv), interseksuell og + andre seksuelle orienteringer).

annet sentralt begrep hos Neumann, hvilket er «materialitet». Materialiteten i denne studien handler om det materielle innenfor diskursen. Slik jeg forstår Neumann, kan dette bestå av alt fra objekter til erfaringer og egenskaper folk har (Neumann, 2001: 83). Det som danner diskursens materialitet finner vi i «arkivet». Igjen henviser Neumann til Foucault, som sier at arkivet kan bestå av alt fra minner og tidligere handlinger og relasjoner som er med på å skape samtidens forståelse av en situasjon. Målet med en diskursanalyse kan dermed sies å være rettet mot en søken etter et «mer» i analysen (Neumann, 2001: 82-83). Et «mer» kan blant annet innebære å finne ut hvorfor folk mener som de gjør, og hva som ligger til grunn for at en diskurs blir som den blir. Avslutningsvis vil jeg sitere nok et poeng Neumann presenterer omkring dette:

Poenget med diskursanalyse er å studere hvorledes det eksisterer en rekke handlingsbetingelser for det talte og gjorte, hvorledes et gitt utsagn aktiverer eller «setter i spill» en serie sosiale praksiser, og hvorledes utsagnet i sin tur bekrefter eller avkrefter disse praksisene. (Neumann, 2001: 83)

3.3 Begreper

Før jeg går i gang med å presentere materialet for analysen, skal jeg først liste opp noen av de metodiske og teoretiske begrepene jeg ønsker å legge vekt på i gjennomførelsen. Flere av disse er allerede forklart og gjort tydelig rede for, men i denne delen ønsker jeg å oppsummere og konkretisere bruken av begrepene.

Representasjoner. Representasjoner kan som sagt beskrives som reproduserte fakta og utgjør en viktig del av sanseinnrammingen deltakerne innehar. Sanseinnrammingen og representasjonene utgjør forståelsen av det Neumann kaller kognitiv konsistensteori som enkelt forklart kan sies å være utgangspunktet for deltakernes reaksjoner. Disse reproduserte faktaene bygges opp individuelt og kan dermed variere fra aktør til aktør, som igjen fører til at uttalelser og handlinger varierer. Representasjonene er med andre ord forskjellige hos Tooji, Erlend Elias og representanter fra kirken. I analysekapittelet vil det være et eget delkapittel om utgangspunktene for sansingen deltakerne gjør. Delkapittelet har navnet «Sansing og kognitiv konsistensteori».

Mening. Meningsbegrepet er naturligvis viktig for enhver diskursanalyse da mening er kilden til det som analyseres. Sånn sett kan mening kobles opp mot kognitiv konsistensteori, da mening skaper handling og fører samtaler fremover. En diskursanalyse av reaksjonene som

fulgte etter Toojis musikkvideo ville mildt sagt vært fattig dersom meningene til deltakerne ikke hadde vært sentrale. Reaksjonene bygger på meningene folk har omkring seksualitet i kirken. Meningsbegrepet vil derfor oppstå i flere delkapitler i analysen, men spesielt under tittelen «Sansing og kognitiv konsistensteori».

Makt. Perspektivet på makt er veldig viktig å ha med i denne analysen. En skeivfordeling av makt gjennom flere århundrer har vært en viktig årsak til at mennesker har følt seg marginalisert og diskriminert i møte med kirken. Dette er som sagt et viktig fokus hos for eksempel Marcella Althaus-Reid som i en postimperialistisk kontekst jobbet for å belyse koloniherrenes misbruk av kristenorientert makt som virkemiddel for å kontrollere sine subjekter. I vårt tilfelle skal kirkens makt knyttet til seksualitet belyses. Maktbegrepet dukker spesielt opp i delkapitlene «Toojis budskap: Kirkelig og statlig diskriminering av homofile» og «Kirkens makt».

Skeiv. Det teoretiske begrepet «skeiv» eller «skeivhet» er grunnleggende for taklingen av denne diskursanalysen. For det første handler dette om at Toojis uanstendige videoopprør kan tolkes som et uttrykk for skeiv teologi. For det andre kan Toojis karakter beskrives innenfor et skeivt perspektiv. Han er homofil, og passer derfor ikke innenfor det heteronormative paradigmet som lenge har rådet innenfor den «anstendige» vaniljeteologien som Marcella Althaus-Reid snakker om. Musikkvideoen kan derfor tolkes som et bidrag til den skeive retningen innenfor teologi.

Heteronormativitet. Heteronormativitet er et begrep som i denne sammenhengen oftest vil brukes i motsetning til det skeive. I følge Store norske leksikon er heteronormativitet «den forestilling at heteroseksualitet brukes som regel eller norm for all seksualitet med tilhørende livsstil» (Benestad, 2014). I den kirkelige sammenhengen som jeg vil ta utgangspunkt i, innebærer begrepet et fokus på den overlegne og eksklusive posisjonen som er blitt tildelt det heterofile samlivet. Ved å lenge ikke ha tillatt homofile å få gifte seg i kirken har kirken risikert å fremstå som et heteronormativt rom, og flere vil hevde at nettopp dette er tilfelle. Når Tooji da bringer homofil sex og samliv inn foran alteret, bryter han med denne forestillingen, og presenterer i stedet et uttrykk for skeiv kjærlighet. Dermed kan vi kalle Toojis skeive opptreden et brudd med kirkens heteronormative fremtoning. Det heteronormative blir derfor det skeives motpart fordi det tillater en bredere forståelse av hva seksualitet er og kan være både innenfor kirkens vegger og ellers i samfunnet.

Et «mer». Et av målene med en diskursanalyse er som sagt å finne et «mer». Det er også målet her. Denne søken kan sies å være oppsummerende for de øvrige metodiske begrepene jeg har nevnt ovenfor. Vi ønsker å komme frem til hva som ligger til grunn for de ulike reaksjonene som folk hadde til Toojis musikkvideo, ikke bare belyse reaksjonene. Et interessant spørsmål å stille i denne forbindelse kan for eksempel være «hva er det som står på spill?». Altså, hva står på spill når Tooji velger å produsere en musikkvideo som han på forhånd er klar over vil skape reaksjoner? Hva står på spill når Erlend Elias reagerer på musikkvideoen, og uttrykker et ønske om at Tooji stod frem på en annen måte? Hva står på spill hos de ulike lagdelingene i diskursen?

4 Materialpresentasjon

I dette kapittelet skal vi ta en nærmere titt på materialet for analysen: Toojis «uanstendige»² opprør mot seksuelle normer i kirken, debatten mellom Tooji og Erlend Elias, debatten mellom prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes, og ulike reaksjoner og ringvirkninger etter Toojis «uanstendige» kirkesex. Fordi materialet mitt består av videointervjuer og -diskusjoner og ikke primært skriftlige kilder, vil materialpresentasjonen fremstå som ganske omfattende.

4.1 Toojis «uanstendige» opprør mot seksuelle normer i kirken

Hva innebærer Toojis uanstendige opprør mot seksuelle normer i kirken? Først skal vi se på det kronologiske løpet av musikkvideoslippet. Videoen ble sluppet 7. juni 2015, 17 dager før Oslo Pride sitt åpningsshow. 8. juni publiserte Erlend Elias Bragstad sitt blogginnlegg «Tooji: All PR er ikke god PR» hvor han kritiserte Toojis bruk av seksualiserte virkemidler. Bragstad mente blant annet at opptreden kunne stagnere eller skade homofiles sak i kirken da det seksuelle uttrykket potensielt kunne lukke samtalen, mer enn å motivere den. Dagen etter dette igjen, 9. juni, møtte Tooji Erlend Elias til diskusjon hos TV 2 Nyhetskanalen. Diskusjonen kan beskrives som noe motvillig fra Toojis side. Bragstad hevdet for eksempel at Tooji ikke ønsket å sitte sammen med ham, noe som gjorde at førstnevnte ble plassert på andre siden av nyhetsstudioet. Dette hadde Tooji ingen kommentar til da journalister fra TV 2 ba om en uttalelse (Pedersen, 2015). 10. juni møtte Tooji prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes hos God Morgen Norge. Også her var forholdet mellom diskusjonsdeltakerne noe anstrengt. Forskjellen lå derimot i at Tooji utviste et mer utpreget ønske om å snakke med Gylver og Gunnes, enn med Erlend Elias. Han hadde for eksempel på forhånd av produksjonen søkt råd hos Sunniva Gylver som i likhet med Erlend Elias mente videoen kunne hindre videre dialog (Søvik og Nordvåg, 2015). Disse to møtene hos TV 2 er de det vil legges mest fokus på i analysen.

I diskusjonen hos TV 2 Nyhetskanalen sa Tooji selv at videoen ble laget for å rette et større fokus mot diskriminering av homofile i Den norske kirke. Tooji sa følgende om bakgrunnen for produksjonen av musikkvideoen:

Det var én som gjorde en veldig stor forskjell for meg, og som gjorde inntrykk.

---

² Bruken av begrepet «uanstendig» i Toojis sammenheng er ment som en henvisning til Marcella Althaus-Reid sitt begrep fra skeiv teologi.

Det var en som jobbet for krisetelefonen og som fortalte meg at det var mange homofile med minoritetsbakgrunn, og spesielt de med religiøs bakgrunn, som sliter veldig mye. Det er en veldig høy selvmordsrate, og det er en veldig sårbar gruppe, fordi hverken familien deres aksepterer dem og de føler at Gud ikke aksepterer dem. Det er det som var grunnlaget for at jeg lagde denne videoen og dette kunstverket, og [jeg] vil provosere frem en debatt for å fremme sann likestilling. (TV 2 Nyhetskanalen, 2015)

Den sanne likestillingen går i følge Tooji ut på at kjønne til dem som står foran alteret i vielsen ikke spiller noen rolle, på lik linje med at det ikke spiller noen rolle hva slags etnisitet deltakerne har. I tillegg til det institusjonelle aspektet ved likestillingen, mente Tooji også at hans seksuelle orientering ikke burde være overskriftsnyheter i 2015. «Må heterofile stå frem som heterofile?» spør Tooji retorisk (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). På det tidspunktet videoen kom ut, var vigsel mellom likekjønnede fortsatt ikke en del av den offisielle liturgien til kirken. Dette utgjør derfor en stor del av bakgrunnen for Toojis utsagn og handlinger. Hos TV 2 Nyhetskanalen henviste han også til den norske diskrimineringsloven fra 2014 som han hevdet var tiltenkt å være altomfattende. Han mente derimot at kirken hadde fått unntak fra loven, da de i følge ham står fritt til å kunne holde homofile utenfor den liturgiske diskursen (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). På denne måten ble kirkesexen ikke bare et opprør mot kirken, men også mot staten som kirken får midler fra.

I sin forklaring, fortalte Tooji at opprøret springer ut fra en frustrasjon han har hatt overfor kirken og religion generelt, som i lang tid har skambelagt homofili. Han mente at en direkte konsekvens av denne skammen har vært at mange unge homofile har opplevd trakassering knyttet til sin seksualitet. Og som nevnt hevdet Tooji at unge homofile også er overrepresentert i selvmordsstatistikken. Derfor mener han at kirken og staten må ta ansvar for det budskapet de sender ved å ikke la homofile gifte seg i kirken. Etter Toojis mening må menneskerettigheter komme før religioners preferanser (TV 2 Nyhetskanalen, 2015).

4.2 En debatt om hverdagsliv og opprør

Én av de som engasjerte seg negativt etter Toojis musikkvideoslipp var som sagt underholdningsprofil Erlend Elias Bragstad. Selv om han applauderte at Tooji stod frem som åpen homofil, var han derimot ikke enig i måten han valgte å gjøre det på. I deres debatt hos TV 2 Nyhetskanalen uttrykte Bragstad et klart ønske om at Tooji hadde unngått å gjennomføre

den seksuelle scenen i kirken. I følge Bragstad, som selv er kristen, egner det seg ikke å vise scener av slik seksuell karakter i kirken, uavhengig av kjønn. Bragstad sier også at han har erfart at svært mange med homofobiske holdninger knytter homofili i stor grad til sex og som noe «ekkelig» (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Han mener at man i stedet for å vise samleiet mellom homofile, heller må promotere kjærlighetsperspektivet i likekjønnet samliv. Å elske en av samme kjønn er ikke noe stort annet enn å elske en av det motsatte kjønn. Det er det generelle hverdagslivet som må nå gjennom til folk, ikke det seksualiserte.

I sitt blogginnlegg «Tooji: All PR er ikke god PR!» beskrev Erlend Elias innholdet i Toojis video som «gjennomsiktig og vulgært» (Bragstad, 2015). Bragstad mente at sexscenen kunne bidra til å kneble kampen om likestilling da det gir en begrenset forestilling om det homofile samlivet. Homofili handler ikke mer om sex enn det heterofili gjør. Også her nevner han de homofobiske holdningene han har møtt hvor fokuset på sex ofte utgjør en for dominerende del av den homofile diskursen. Avslutningsvis i blogginnlegget legger Erlend Elias til at den guden han tror på er en gud som ikke dømmer folk på bakgrunn av dem de er.

4.3 Prestene og kirken på banen – modig og relevant eller splittende?

Hvordan kom kirken til uttrykk i diskusjonen? I Frogner kirke, hvor videoen ble spilt inn uttrykte den tidligere lederen for menighetsrådet Tellef Raustøl overfor TV 2 Nyhetskanalen en misnøye med musikkvideoens sluttresultat. I følge Raustøl ble det ferdige produktet noe helt annet enn det kirken hadde fått presentert på planleggingsmøtene i forkant av innspillingen. TV 2 Nyhetskanalen sa at menighetsrådslederen selv mente han hadde strukket seg langt da han stilte kirken til disposisjon for en musikkvideo hvor det homofile samlivet skulle omfavnes (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Raustøl sa at partene hadde blitt enige om at videoen skulle avslutte med at to nakne menn stod foran alteret med englevinger som skulle komme ned og velsigne enheten, men sexscenen i seg selv var ikke en del av avtalen. I tillegg til å reagere på det han hevdet var et brudd på avtalen, uttrykte Raustøl bekymringer for at scenen kunne ende opp med å skade homofiles sak i kirken. For å komme frem til en løsning på konflikten, foreslo menighetsrådet at kulissene i videoen kunne sensureres. I følge Raustøl hadde teamet rundt Tooji bekreftet at de skulle gjøre det, noe som til slutt ikke ble gjort. Etter det Tooji forklarer, hadde menighetsrådet fått kalde føtter ved visningen av førsteutkastet. De hadde riktignok bedt om å få kirkerommet sensurert, men dette lot seg ikke gjøre i følge Tooji (TV 2 Nyhetskanalen, 2015).

Tre dager etter videoslippet, 10. juni 2015, møtte Tooji prestene Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes til diskusjon hos TV 2s God Morgen Norge. Gylver og Gunnes hadde ulike meninger om de virkemidlene som Tooji valgte å ta i bruk i musikkvideoen «Father». Gylver viste forståelse for artistens behov og ønske om likestilling mellom homofile og heterofile, men fortalte at hun likevel mente at fokuset på sex kunne være med på å lukke dialogen, mer enn å åpne den. I likhet med Tooji presiserte hun at hun ønsker en kirke og et samfunn hvor homofile og heterofile deler de samme rettighetene og mulighetene. Likevel var hun redd for at videoens virkemidler kunne være med på å gjøre det vanskeligere å stå frem med sin seksuelle orientering, spesielt for homofile med minoritetsbakgrunn. Dette begrunnet hun i de assosiasjonene videoen kan skape knyttet til møtet mellom homofili og religion (God Morgen Norge, 2015).

Gylver tok også opp overgrepsperspektivet i sin omtale av Toojis video. Hun mente man skal være forsiktig med å vise sex i kirkerommet, da dette kan vekke vonde minner fra erfaringer hos overgrepsutsatte. Selv om overgrep ikke var en del av det narrative som Tooji ønsket å vise, mente Gylver at dette er et perspektiv som må få plass i samtalen da det handler litt om hvilken type rom han tar i bruk (God Morgen Norge, 2015).

For å få til en langvarig endring i den homofile diskursen i kirken, mente Sunniva Gylver at man heller må jobbe teologisk, enn å gjennomføre et opprør som kan provosere og potensielt skade. Det Gylver mener er at man må gå dypere inn i teologien, se på hva kirken tror på, bakgrunnen for det kirken står for, se på hvordan kirken praktiserer troen, og hvordan man kan ta inn ny kunnskap og nye perspektiver som kan være med og utfordre det kirken står for. Gylver sier videre at alteret ikke handler om å ta slike politiske standpunkt, det handler hverken om politikk eller Tooji, det handler om Gud og om å få ta del i et hellig rom hvor alle i utgangspunktet skal kunne være like. Selv om hun viste forståelse for at Tooji valgte å ta sexscenen inn foran alteret nettopp av disse grunnene, mente hun at en endring må skje mer dialogisk og teologisk (God Morgen Norge, 2015).

Her utviste både Tooji og prest Gyrid Gunnes stor uenighet med Sunniva Gylver. Kirkerommet er i følge dem langt fra et politisk nøytralt rom. Det er tvert i mot et rom som i lang tid har velsignet den heterofile kjærligheten fremfor den homofile, og har dermed fremstått som et «kvalifisert heterofilt rom» som Gunnes sier (God Morgen Norge, 2015). Tooji ønsket derfor

å minne Sunniva Gylver om den funksjonen kirken har hatt i den politiske diskursen. Han hevdet folk hadde tillagt det spirituelle et for stort fokus i forbindelse med musikkvideoslippet, og at det måtte huskes på at dette først og fremst var et politisk opprør rettet både mot kirken og mot staten. I stedet for å fokusere på kirkens opplevelse av musikkvideoens innhold, mente Tooji det måtte legges større vekt på de erfaringene kirken har skapt hos homofile som er blitt diskriminert i flere århundrer (God Morgen Norge, 2015).

Også her var Gyrid Gunnes enig med Tooji. Hun mente i motsetning til Sunniva Gylver at musikkvideoen var et riktig og ikke minst modig grep fra Tooji side. Hun mente også at tiden var inne for å si at nok er nok, og at kirken ikke kan fortsette å diskriminere på bakgrunn av seksualitet. Med sine egne ord la Gunnes frem at denne diskrimineringen av homofile gjør at «kirken fremstår som en irrelevant og etisk tvilsom organisasjon» (God Morgen Norge, 2015). På spørsmål fra programleder Camilla Laache om Gunnes trodde musikkvideoen kunne skape mer distanse enn dialog i saken, sa Gunnes at hun ikke trodde videoen ville gi de store utslagene hverken i den ene eller andre retningen innenfor kirkens utvikling. Likevel roste hun Tooji for både videoens budskap og innhold. Etter å ha brukt flere tiår på å engasjere samtaler og interessegrupper med formål om å fremme homofiles rettigheter i kirken, mente hun det var på sin plass å ta i bruk virkemidler som også kan provosere (God Morgen Norge, 2015).

5 Analyse

I det følgende kapittelet vil jeg gjennomføre analysen av materialet som er presentert ovenfor. Spørsmål jeg ønsker å stille er for eksempel: hva handler Toojis videoopprør egentlig om? Har den faktiske bakgrunnen til videoen, med kampen for likestilling mellom homofile og heterofile, falt bort som følge av virkemidlene som ble tatt i bruk? Eller med andre ord, har fokuset blitt snudd fra å handle om et ønske om å bli kvitt diskriminerende holdninger i kirken, til å handle om Toojis «uanstendighet» fremfor kirkens uanstendighet? Finnes det en «feil» måte å gjøre opprør på? Dette er spørsmål som vil være sentrale i søken etter å lære mer om holdningslandskapet i og utenfor Den norske kirke når det kommer til forholdet mellom seksualitet og kirke.

Som tidligere stadfestet i oppgavens metodekapittel handler en diskursanalyse om å studere de grunnlagene som ligger til rette for at folk velger å handle og uttale seg som de gjør. En diskurs er et system som fremkaller og former menneskers inntrykk og uttrykk. For å gjøre en diskursanalyse i dette tilfellet vil et av målene være å belyse de ulike utgangspunktene diskursens deltakere har. Toojis uttrykk formes for eksempel av hans opplevelse av å ikke bli godtatt for sin seksualitet. Erlend Elias sitt formes på sin side av et positivt forhold til kirken og den kristne tro, og samtidig av en opplevelse av å bli møtt med fordommer knyttet til forholdet mellom homofili og sex. For å komme nærmere en idé om hvorfor reaksjonene ble som de ble etter Toojis videoslipp, ønsker jeg derfor å utforske og redegjøre for noen av utgangspunktene til Tooji, Erlend Elias, og kirken med representanter, og deres valg av handlinger og uttalelser. Jeg vil så forsøke å presentere det aktuelle temaet fra deres ulike sider. Til slutt vil jeg prøve å besvare spørsmålene om hvorfor den såkalte homofilisaken har vært oppe til diskusjon så mange ganger.

5.1 Toojis budskap: Kirkelig og statlig diskriminering av homofile

Det første temaet som skal under den analytiske lupen er selve budskapet Tooji promoterer. Musikkvideoen «Father» ble produsert som et opprør mot den kirkelige og statlige diskrimineringen av homofile. Frem til våren 2016 har ikke kjærestepar av samme kjønn hatt den samme muligheten til å gifte seg med hverandre som det kjærestepar av ulike kjønn har hatt (Bugge og Haugan, 2016). I flere år har det pågått en kamp både innad i kirken samt i interessegrupper utenfor kirken. Ved kirkevalget i 2015 ble det fra enkelte hold nærmest drevet kampanje for få medlemmer av Den norske kirke til å stemme inn et liberalt flertall som var

for vigsel av likekjønnede. Under valget hadde derfor ni av elleve bispedømmer to ulike lister som kunne stemmes over. Den ene listen kom fra Den norske kirke og den andre kom fra organisasjonen Åpen folkekirke. Sistnevnte gruppe ønsket blant annet å sikre likekjønnede vigselstillatelse i kirken (Nærum, 2015). Dette prosjektet lyktes, og i april året etter stemte kirkemøtet for å danne en egen vigselsturgi for homofile.

Da videoen til Tooji Keshtkar kom ut, hadde denne spesifikke utviklingen riktig nok ikke skjedd enda, noe som gjorde hans kontekst og utgangspunkt noe annerledes. Mangelen på en likekjønnet vigselsturgi gjorde utgangspunktet for Toojis tolkning om kirkelig diskriminering av homofile. Med tanke på det faktumet at kirken får mesteparten av sine økonomiske midler fra den norske stat, stilte Tooji også staten til ansvar for diskrimineringen. Her mente Tooji at kirken har fått en unntakstillatelse til å sette egen tolkning og tenkning foran menneskerettigheter og norsk lov. En del av målet i Toojis opprør er å få fjernet kirkens unntaksposisjon, for å dermed kunne fremme en tydeligere likestilling mellom homofile og heterofile (TV 2 Nyhetskanalen, 2015).

I denne studien blir musikkvideoen kalt et uanstendig opprør mot diskriminering. Uanstendigheten er blitt definert ut ifra Marcella Althaus-Reid sin tolkning av skeiv teologi hvor det legges et større fokus på mangfoldig seksualitet fremfor det heteronormative. Opprøret beskrives i denne sammenhengen som uanstendig ut ifra spesielt tre grunner. For det første simulerer Tooji sex med en annen mann foran alteret, et offentlig sted som oftest forbindes med helligdom, ikke sex. For det andre er de to som utfører akten menn, en romantisk og seksuell enhet som lenge ikke har vært anerkjent i Den norske kirke, noe som dermed bryter med det narrative kirken har legitimert. For det tredje kan det også nevnes at en av partene i sexakten, presten, som sagt tidligere har vært knyttet til en forventning om å være ikke-seksuell. Det var lenge slik at prester skulle avstå fra sex og leve en sølibatær livsstil. Og selv om dette ikke er tilfelle nå, gjenstår det fremdeles forventninger knyttet til prestens livsstil slik vi for eksempel så etter ordineringsen av prest Silje Meisal. I Toojis video utfordres disse generelle forventningene til prester på en nokså eksplisitt måte, ved å sette presten inn i selve akten.

I diskusjonen med Erlend Elias Bragstad er det tydelig at hans reaksjon kan være bygget på forestillingen om kirken som et ikke-seksuelt rom hvor det hellige er fremhevet. Det er usannsynlig at homosexen i seg selv var særlig sjokkerende. Men siden han også er kristen er det heller sannsynlig at konteksten for scenen spilte en viktigere rolle. Bragstad var også tydelig

under møtet hos TV 2 Nyhetskanalen at han hyllet Keshtkar for å stå frem med sin seksualitet, men at han skulle ønske han valgte å gjøre det på en annen måte.

5.2 Sansing og kognitiv konsistensteori

Som sagt innebærer en diskursanalyse i stor grad bruken av våre egne sanser. En slik analyse kommer med andre ord til kort for å kunne omtales som en objektiv vitenskap, men det er heller ikke poenget. Denne subjektiviteten som finnes i utførelsen av diskursanalysen er noe både jeg må være oppmerksom på i selve utførelsen av studien, og noe som leseren bør holde en bevissthet til. I det følgende delkapittelet skal jeg gå nærmere inn på det Iver Neumann kaller kognitiv konsistensteori. Som forklart i metodekapittelet kan begrepet forstås i to deler hvor den ene kalles sanseinramming hvor det dannes et rammeverk for sansingens utløp. Den andre handler om hvordan denne rammen skaper og påvirker det som sanses (Neumann, 2001: 32).

Med bakgrunn i Neumanns kognitive konsistensteori vil jeg forsøke å gjøre rede for noen av de omstendighetene eller rammeverkene som kan ligge til grunn for at materialets aktører velger å handle og snakke som de gjør. Omstendighetene jeg legger frem er det som tenkes å være det såkalte sansefilteret hvor inntrykk og hendelser filtreres og bearbeides, og nye hendelser og uttalelser får sitt utspring. Jeg vil først starte med å legge frem Toojis sansefilter, deretter etterfulgt av Erlend Elias' sansefilter. Etter det vil jeg legge frem noe av det som kan være grunnlaget for reaksjonene som kom fra representanter fra kirken.

Grunnen til at jeg ønsker å utrede de ulike sansefiltrene er fordi jeg mener det potensielt kan si noe om meningslandskapet generelt når det kommer til kirken og de seksuelle assosiasjonene. De aktørene jeg har valgt å legge vekt på i min diskursanalyse er de samme som også hadde stor påvirkning og mulighet til påvirkning i diskursen. Det var deres stemmer som talte høyest og som fikk størst tilgang til de offentlige samtalerne. I tillegg til dette var det i tiden etter Toojis musikkvideoslipp tydelig at det var mange som hadde en mening om opprøret hans. Også de som ikke var direkte berørte – altså folk som hverken var homofile eller kristne. Dette var en sak mange tok personlig. Reaksjonene og sansingen som ble gjort er dermed svært interessante, da det nærmest virket mer sannsynlig at man hadde en mening om Toojis homofile kirkesex, enn at man forholdt seg likegyldig til det.

5.2.1 Toojis sansefilter

Det er naturlig å starte med en redegjørelse for Toojis sansefilter. Hvem er egentlig Tooji og fra hvilken meningsgrunn kommer han fra? I følge artistens egen nettside ble han født i Shiraz, Iran, i mai 1987. Samme dag som Tooji fylte ett år satt han og hans familie ombord i et fly i retning Norge (Tooji Music, 2018). I forbindelse med musikkvideoslippet gjorde nettsiden Gaysir et intervju med Tooji. Gaysir som er den største norske nettsiden med homofile, bifile og skeive som målgruppe, skrev i et avsnitt av intervjuet at familien Keshtkar forlot Iran i flukt fra landets autoritære regime (Antonsen, 2015). Med en slik bakgrunn kan vi kategorisere Tooji som flyktning og innvandrere.

Når det kommer til religion, stod Tooji mellom to ulike retninger i sin oppvekst. Faren er muslim og moren var kristen. Hva slags forhold Tooji har til selve troen i islam eller kristendommen kommer ikke helt tydelig frem i intervjuet med Gaysir. Her kan Tooji være litt vanskelig å lese – eventuelt veldig lett å lese. Til Stian Antonsen i Gaysir sier han at «Gud er kjærlighet – uansett hvilken gud du tilber [...] selv tror jeg Gud kun snakker et språk; kjærlighet.» (Antonsen, 2015). I en slik tolkning er det vanskelig å forestille seg at Gud har en utpreget negativ holdning til homofil kjærlighet – så lenge det er kjærlighet.

Forholdet til religion kan med andre ord tilsynelatende virke litt komplisert og sammensatt for Tooji. Han ser ut til å tro på en gud som står i bresjen for kjærlighetsbudskapet og som taler med og gjennom kjærlighet. En slik gud synes ikke å være så altfor ulik den guden som også Erlend Elias har sagt at han tror på³ (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Her deler de to altså et slags felles utgangspunkt hvor Gud kan karakteriseres som en ikke-dømmende og mer imøtekommende skikkelse, ikke en gud som ønsker å vekke følelser av skam slik som vaniljeteologien har skapt sin maktposisjon.

Et menneskes oppvekst kan også ha mye å si for hvordan livserfaringer formes. Dette er noe Tooji også velger å være åpen om i intervjuet med Gaysir. Her snakker artisten om hvordan han opplevde det å skille seg ut blant de andre guttene, det å ikke passe ordentlig inn, og det å føle seg fremmedgjort og annerledes. Som kjent kom Tooji til Norge som flyktning i en alder av bare ett år. Han har dermed bodd mesteparten av sitt liv i Norge, og det fremstår lite tvil knyttet til om han er norsk eller ikke. I 2012 deltok Tooji til og med i den norske Melodi Grand

---

³ Henvist til på side 37.

Prix finalen og vant, noe som sendte ham videre til den europeiske finalen i Aserbajdsjan samme år (Antonsen, 2015). Hvor mye mer norsk kan man bli? Likevel er hans fødeland og utenlandske etnisitet med ham i måten han møter verden, og i måten andre mennesker møter ham. Det er ikke utenkelig at Tooji også har følt på en form for fremmedgjørelse både i erfaringen av å være en innvandrende nordmann, og av å være homofil.

En annen viktig faktor som er med på å danne Toojis sansefilter er hans seksuelle orientering. Tooji mener seksualitet og legning er en privatsak, og eksemplifiserer ved flere anledninger at ingen heterofile trenger å dele sine seksuelle preferanser gjennom å «stå frem» som heterofil. Hvorfor skal Tooji da måtte stå frem med sin seksualitet bare fordi han liker noen av samme kjønn som han selv? Likevel handler «Father» også om et ønske om å nå ut til folk. Og Tooji sier i intervjuet med Gaysir at hvis han bare når ut til én person hvor musikkvideoen kan utgjøre en forskjell – så har han lyktes i sitt prosjekt. Tooji mener at de tilbakeholdne og rigide holdningene som homofile har blitt møtt med av kirken og religion generelt, har ført til at homofile har følt på skam og hatt større risiko for å utvikle psykiske lidelser. Dette har gjort Tooji sint og frustrert. På grunn av kirkens syn på likekjønnet kjærlighet sier han at han har følt seg som «en annenrangs borger» (Antonsen, 2015).

Opprøret har utspring i et sinne og en frustrasjon som ikke nødvendigvis bare berører homofile som gruppe, men også mennesker på et mer generelt plan. Tooji siterer Amnesty og sier at det «å elske er en menneskerett» (Antonsen, 2015), og at menneskerettigheter må komme før religion. Derfor kan opprøret anses for å berøre flere enn bare de som faller innenfor Toojis referansegruppe. Det kan kanskje være derfor folk utenfor den konkrete referansegruppen har valgt å engasjere seg og danne en mening, fordi det angår hele menneskeheten.

5.2.2 Erlend Elias' sansefilter

En av hovedårsakene til at jeg har valgt å vie så mye skriverom til blogger og underholdningspersonlighet Erlend Elias Bragstad er at jeg mener det finnes flere likheter mellom ham og Tooji Keshtkar. De er begge kjent med hva det vil si å være del av minoriteter. De er begge norske, men kommer fra flerkulturelle bakgrunner. Tooji er iransk og Erlend Elias er samisk. De er begge homofile og har fått kjenne på hva det vil si å føle seg annerledes. I tillegg til det kan Tooji og Erlend Elias betegnes for å være kjente personligheter fra så å si samme underholdningsbransje. Det er med andre ord mye som binder de to sammen, men likevel har de i denne sammenhengen møttes med ulike oppfatninger og forståelser av Toojis musikkvideo.

Erlend Elias mente musikkvideoen kunne skade de homofiles sak i kirken, og brukte blant annet et argument om homofobi til å styrke sin. Under møtet mellom ham og Tooji hos TV 2 Nyhetskanalen, fortalte Bragstad som sagt at homofobe ofte bygger sine homofiendtlige meninger omkring sex og at «det er ekkelt» (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Som et eksempel tok han opp et tilfelle hvor han hadde vært i Nord-Norge for å snakke med en gruppe barn og ungdom om det å komme fra et skeivt miljø. Da han var der ble han møtt av en mann fra et religiøst samfunn som mente det var vulgært at en homofil mann skulle komme og snakke om homofili til barn. Denne mannen skal da ha argumentert for at det var for stort fokus på sex i det homofile miljøet. Som et svar til dette sa Erlend Elias til TV 2 Nyhetskanalen at det var nettopp dette fokuset han ønsket å avmystifisere. Homofili handler ikke mer om sex enn det heterofili gjør (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Derfor er det i følge Erlend Elias problematisk om assosiasjonene til homofili knyttes til Toojis sexscene i kirken, da dette i verste fall kan oppfattes som en bekreftelse av hans bekymringer knyttet til holdninger omkring forholdet mellom homofili og sex.

Slik jeg har forstått Bragstad, kan man med andre ord si at den homofile elskovsscenen kan ha vært *for* utfordrende og for *lite* imøtekommende med negative holdninger til homofili i kirken. Når noe provoserer er det ikke alltid det nytter å eksponeres for det på en slik eksplisitt måte. En kan selvfølgelig spørre om det går an at folk heller ser en annen vei og dermed velger å ikke ta til seg provokasjonen, men vi må ikke glemme hvilken rolle kirkerommet har spilt for mange kristne. Det er her barn døpes, ungdom konfirmeres, par gifter seg, og det er her man tar farvel med sine kjære. Det er et symboltungt rom som på grunn av symbolikken og assosiasjonene vekker følelser av hele registeret. Og med tanke på at vigsel av likekjønnede i kirken er noe som svært få forholder seg nøytralt til, kan det være viktig å møtes mer «dialogisk» slik Sunniva Gylver sa hos God Morgen Norge (God Morgen Norge, 2015). Det er for eksempel vanskelig å forestille seg at noen som er kritiske til det homofile samliv vil se Toojis video og totalt endre mening. Det kan være for eksplisitt og for provoserende til å bidra positivt til samtalen.

5.2.3 Kirken og prestene Gylver og Gunnes

Det er vanskelig, om ikke umulig å skulle redegjøre for kirkens potensielle sansefilter. Grunnen til dette er at kirken er en så stor organisasjon at dens representanter ikke kan få plass innenfor den rammen jeg har tiltenkt denne studien. Det jeg derimot skal forsøke å gjøre her er å gi et bilde av noen av de reaksjonene som kom fra kirkens egne representanter. I denne forbindelse

må kirkens makt nevnes. Som behandlet i teorikapittelet, har Marcella Althaus-Reid viet mye tid og rom til studiet av makt og maktmisbruk i kristendommen. La oss ikke glemme at den kristne kirkes posisjon i koloniserte land har vært tjent ved å la fokuset på seksualitet være dempet og orientert rundt skam og skyldfølelse. Gjennom å skille mellom anstendig og uanstendig oppførsel presterte koloniherrne å posisjonere seg selv overfor kolonisubjektene. Patriarkatet ble brukt som et virkemiddel for å skape forskjeller også innad hos de innfødte. Heterofili ble erklært som selve grunnlaget for patriarkatet, noe som resulterte i et heterofilt hegemoni (Althaus-Reid, 2000: 173)⁴.

Selv om konteksten Althaus-Reid tar opp er nokså annerledes enn den vi står overfor nå, er det fremdeles mye som står igjen etter den. Mange vil hevde at patriarkatet fortsatt står sterkt, og den hegemoniske posisjonen til heterofile i kirken er som hyppig gjentatt, bakgrunnen til Toojis opprør. I tillegg til dette er kirken en meningsbærende institusjon hvor arven fra den imperialistiske, patriarkalske og heteronormative kristendommen fremdeles setter preg. I en diskursanalyse hvor mening står såpass sentralt, er det viktig å inkludere kirkens institusjonelle kraft og posisjon. For selv om det finnes store variasjoner innad i Den norske kirke når det kommer til for eksempel homofilspørsmålet, så er det uunngåelig å se at kirken som organisasjon har tatt ett konkret standpunkt. Ved å lenge ikke ha tillatt homofile par de samme rettighetene som heterofile, har kirken som meningsbærende institusjon tatt et valg på vegne av alle representanter og representasjoner. Da er det forståelig at mennesker som Tooji syns det er vanskelig å skille mellom den ene presten som er for vigsel av likekjønnede, og den andre presten som er imot. Kirken har definert hva som blir rett, og kanskje enda viktigere: hva som blir «feil».

Da Den norske kirke i 2016 vedtok at homofile endelig skulle få gifte seg på lik linje med heterofile, endret organisasjonen altså sitt standpunkt. Likevel er det godt tenkelig at Toojis opprør ikke nødvendigvis ville vært unngått dersom det av uante grunner skulle blitt utsatt i 2015. Selv om den meningsbærende institusjonen har formulert sin samlede holdning, vet man fortsatt at noen representanter mener noe helt annet. Og enda det var statens og kirkens institusjonelle holdning Tooji stilte spørsmål til, gjenstår det fortsatt behov for videre holdningsarbeid innad i organisasjonen.

---

⁴ Først henvist til på side 23 i denne oppgaven.

Når det kommer til den såkalte homofilisaken i Den norske kirke er historien med andre ord lang. Det finnes prester som mente Tooji hadde tatt et tydelig steg over streken, men det finnes også prester som godtok opprøret og mente det var på sin plass. Gyrid Gunnes var en av de fra den sistnevnte gruppen. Til God Morgen Norge sa hun at det var på tide kirken stod overfor et «in-your-face»-type opprør. I en mer utfyllende artikkel Gunnes selv skrev i Aftenposten, «Tooji er Norges Pussy Riot» (2015), gikk hun ut og erklærte Tooji for å være Norges svar på nettopp Pussy Riot⁵. Sammenligningen hun gjorde følger av en spontankonsert som den feministiske musikkgruppen gjorde i Vår frelsers kirke i Moskva i 2012. Tanken bak gjennomføringen av konserten var å ytre et ønske til kirken om å ikke koble seg opp mot et korrupt Russland, og samtidig fremme idéen om jomfru Maria som feminist. I artikkelen sier Gunnes at Pussy Riots bruk av kirkerommet var av et etisk grunnlag, men at det de sa ikke var i overensstemmelse med det som *kan* sies i følge kirkens normalitet (Gunnes, 2015). Hun mente Tooji hadde gjort det samme. Med egne ord sier Gyrid Gunnes følgende om Toojis opprør:

Handlingen i videoen er tydelig: skeiv kjærlighet tar tilbake det som er selv symbolet på kirken, nemlig kirkerommet. I videoen sitter menigheten smilende og ser på den eksplisitt erotiske scenen, like vennlig som menigheten i kirkens eget ritual for eksplisitt erotikk mellom heterofile, nemlig den kirkelige ekteskapsriten. (Gunnes, 2015)

Slik jeg forstår Gunnes, mener hun altså at Toojis opptreden var en synliggjøring av det som har falt utenfor kirkens etiske heterofile ramme for hva et samliv innebærer. Gunnes svarte også på kritikk fra Oslos daværende biskop, Ole Christian Kvarme, som sa at det ville vært like uakseptabelt for en mann og en kvinne å gjennomføre en scene av slik seksuell karakter som det Tooji gjorde. Gunnes mente Kvarmes uttalelse var bevis for hans misforståelse i saken, da heterofil kjærlighet allerede støttes av kirken og derfor ikke ville vært av etisk interesse (Gunnes, 2015). Hun nevner også Kvarmes uttalelse om at Tooji misbrukte kirkerommet til sitt formål, hvorpå hun svarer følgende: «[...] er det ikke biskop Kvarme som selv misbraker kirkerommet? Kvarmes homonegative standpunkt opprettholder kirkerommet som et diskriminerende rom ved at lesbiske og homofile ikke kan gifte seg i dette rommet.» (Gunnes, 2015). Med dette mener hun at kirkerommet har vært et kontinuerlig diskriminerende rom.

---

⁵ I følge Store norske leksikon er Pussy Riot en russisk feministisk musikkgruppe som blant annet har kritisert russisk politikk og den ortodokse kirkens makt i landet. De har gjennomført flere ulovlige protestopptredener i Russland noe som blant annet har ført til at flere av gruppens medlemmer har blitt stilt for retten (Holm-Hansen, 2014).

Den andre presten som har fått endel rom i denne studien er selvfølgelig Sunniva Gylver. Mens Gyrid Gunnes sitt fokus kom fra et ønske om å støtte opp under Toojis brudd på kirkens norm og normalitet, var Sunniva Gylvers fokus litt mer spredt. I likhet med Tooji og Gunnes, var også Gylver klar på at hun ønsket større takhøyde i kirken når det kommer til seksualitet og legning. Der hennes vei med Gunnes derimot skiltes, omhandlet måten takhøyden skulle dannes. Gylver mente i likhet med Erlend Elias at videoen med større sannsynlighet kunne skape avstand fremfor dialog. Hun var spesielt bekymret for hva denne videoen kunne bety for mennesker med overgrepserfaringer, og fra minoritetsbakgrunner, dersom Toojis sexscene skulle bli assosiasjonen knyttet til forholdet mellom homofili og religion (God Morgen Norge, 2015). Hennes fokus var altså mer rettet på hvem opprøret potensielt kunne opprøre, enn det Gunnes sitt fokus var. Hvordan kirken skulle eller burde reagere, uttalte Gylver seg derimot lite om. Hos God Morgen Norge sa Gylver derimot at hun mente en slik sak som homofilisaken, måtte jobbes med på en mer teologisk måte dersom et gjennombrudd skulle kunne bli aktuelt. Samtalen og dialogen innad er med andre ord viktig.

Her ser vi altså en ganske klar lagdeling mellom de to prestene selv om de begge var enige om at en endring er på høy tid. Gyrid Gunnes mente at nok var nok og at tiden for samtaler var forbi, og at det nå var på tide å ta i bruk sterkere virkemidler. Sunniva Gylver på sin side, var mer opptatt av hva virkemidlene kunne gjøre med den allerede etablerte samtalen, og talte mer på vegne av de som potensielt kunne miste mål i diskusjonen.

Hva kan vi da si om kirkerommet etter å ha lært mer om prestenes meninger? Gunnes sa hos God Morgen Norge at kirkerommet er et «kvalifisert heterofilt rom» (God Morgen Norge, 2015). Det bygget hun på det faktum at vigsel foran det norske kristne alteret frem til og med 2016 var et eksklusivt tilbud forbeholdt enheten mellom mann og kvinne. Det betyr med andre ord at heterofili så å si har vært «favorisert» fremfor andre seksuelle orienteringer. Dette kan tolkes som at kirken har tatt et politisk standpunkt hva angår rettigheter knyttet til seksualitet. Politikken som ligger bak er tilsynelatende gjemt bak idéer fra teologisk tolkning og, med mangel på bedre ord, bibelsk rettsvitenskap.

Med det kan vi ikke si at kirkerommet er et rom blottet for seksualitet. Det har tvert imot løftet opp om det heterofile samlivet forenet mellom to mennesker i vigsel. Og som vi så i teorikapitlet, finnes det også argumenter som taler for en kjønnet og seksualisert symbolikk

både i kirkerommets rekvisitter og ritualer. Som vi så hos både Nancy Jay og Marjorie Procter-Smith er symbolikken derimot som oftest svært vag. Dessuten er den også svært ofte relatert til den normative forståelsen av seksualitet, altså det heteronormative. Det seksuelle kan også gjemmes bak et uttrykk av og for renhet, og sølibatære figurer, for eksempel presten. Selv om det i vår kontekst i dag stilles flere forventninger til prestens seksualitet i så måte at presten forventes å gifte seg og få egne barn, er det gjerne her forventningene også slutter. Gjennom en mangel på konkretiserte seksuelle narrativ i kirken, har kirken også dannet en forestilling om hva som kan anses for å være anstendig og uanstendig i så måte at «det som ikke snakkes om» – heller ikke skal snakkes om. Ved å ikke la et mangfold av seksualitet ta del i diskursen, har det blitt lagt lokk på den delen av samtalen. Dette handler i stor grad om den makten kirken i lang tid har stått med, noe jeg vil komme tilbake til i neste delkapittel.

5.3 Kirkens makt

For å kunne si noe om hvorfor sex kan være et vanskelig samtaleemne i kirken, må vi rette et raskt blikk mot de ulike maktkonstellasjonene som finnes i kirken. Hvem har den utøvende makten, og hvordan kan denne misbrukes? De siste årene har seksuelle overgrep i kirken blitt mer og mer synlige i den kirkelige sammenhengen, noe vi også var inne på hos Sunniva Gylver. Jeg tror det kan være et viktig poeng å ha overgrepssproblematikken i bakhodet når vi ser på musikkvideoen til Tooji. Selv om det ikke var del av Toojis intensjon å sende assosiasjoner til overgrep med sin video, er det likevel nødvendig å vise at dette kunne reise nye problemstillinger knyttet til temaet.

En av maktinnehaverne som er aktuell for denne studien, er presten. Det befinner seg en stor makt i den plattformen prester har i kirken. En prest er en person som ofte forbindes med tillit og anstendighet. Som tidligere henvist til Nancy Jay, fantes det også en forventning om moralsk renhet og en sølibatær livsstil knyttet til prestevirket. Når Tooji da utgir en video hvor presten deltar i en sexscene, brytes denne illusjonen om presten som en anstendighetsfigur og moralsk leder, da sex oftest forbindes med den private sfære hvor det er større rom for det uanstendige.

Prester er i tillegg nødt til å forholde seg til en klar profesjonsetikk i sitt virke. Denne er formulert av Presteforeningens representantskap og ble vedtatt i mars 2017 (utgitt i juni 2017). Bakgrunnen for profesjonsetikken er at presten ofte står i møte med sårbare mennesker som trenger stabilitet og trygge omgivelser. Her er det med andre ord nødvendig å sette noen grenser

for hva som kan betegnes som etisk riktige og ikke-riktige tjenester. I skrivet vektlegges «verdier og god moralsk dømmekraft» (Presteforeningens representantskap, 2017: 7) i møte med den andre. Den andre har i følge profesjonsetikken en «ukrenkelig verdi uavhengig av handlinger og hendelser, funksjonsnivå, religion, kjønn, seksuell orientering, status eller andre egenskaper» (Presteforeningens representantskap, 2017: 9). Dette betyr at presten må være bevisst på hvordan hen tilnærmer seg folk. Under overskriften «Møtet med den andre» står det blant annet at en prest skal ivareta egne behov for relasjoner utenfor sin profesjonstjeneste (Presteforeningens representantskap, 2017: 10). Dette kan for eksempel bety at egne nære relasjoner skal dyrkes utenfor jobb. Derfor skal det settes tydelige profesjonelle grenser. Den andre skal kunne ha tillit til presten og at hen ikke misbruker sin posisjon. Selv om det ikke står noe konkret om at presten ikke skal inngå personlige forhold til den andre i profesjonsetikken, tas dette for gitt ut ifra tidligere formuleringer⁶. Dette betyr med andre ord at prester ikke skal inngå forhold av intim sort med sine konfidenter. Hvilken rolle Tooji spiller i henhold til presteprofesjonen og menigheten er ikke mulig å si ut ifra musikkvideoen. Likevel kan det sies at en slik seksuell opptreden foran mennesker fra menigheten strider med retningslinjene en prest må forholde seg til med tanke på egen seksuell atferd.

På grunn av både profesjonsetikken og forventninger til presten som nærmest ikke-seksuell, kan det være enklere å skjule seksuelle overgrep, fordi det rett og slett ikke anses for å være sannsynlige handlinger. Gunnar Ringheim, redaktøren for boken *Det som ikke skulle skje: Fortellinger om overgrep* (2015), inkluderer deler av dette perspektivet nettopp her. Boken er satt sammen som en dokumentarisk beretning om Kirkens håndtering av seksuelle overgrep innenfor egne miljøer. Flere av historiene som formidles handler om overgrep gjort av prester eller andre ledere fra kristne samfunn. Gjennom strategier av blant annet hemmelighold og ansvarsfraskrivelse, ser vi at flere tillitspersoner fra Kirken lenge har klart å fortie sine overgrepsofre. Kompetanse om overgrep i kirkelig sammenheng er et fagfelt som er i stadig vekst (Lundgren, 1987, Engedal, Persson og Torp, 2013, Ringheim, 2015).

Som nevnt i teorikapittelet, hevdet Marcella Althaus-Reid at representanter fra den normative vaniljeteologien bygde opp sin maktposisjon gjennom en produksjon og distribusjon av skam-

---

⁶ Det finnes et skriv fra 2001 som heter «Yrkesetiske retningslinjer» formulert av Presteforeningen. Dette er ikke henvist til på www.prest.no slik som *Profesjonsetikk for prester*. I disse retningslinjene heter det at «En prest innleder ikke personlige relasjoner av intim art, og har ikke seksuelle forbindelser med en konfident.» (Presteforeningen, 2001: 3). Ettersom skrivet ikke er henvist til på nettsiden, tolkes dette som at den er utgått.

og skyldfølelse hos de som falt utenfor normens kjerne. Makten lå i eksklusiviteten som finnes i å være del av normen. Når det kommer til normativ seksualitet i kristendommen, har dette lenge vært representert av en heterofil gruppe. Noe av grunnlaget til det kristne heteronormative paradigmet finner vi i Bibelen hvor Jesus blant annet fremstilles som en heterofil «manne-mann», og hvor det seksuelle spekteret generelt er ganske begrenset. Som vi har sett kan denne forestillingen om Jesus likevel kritiseres. Det har ligget en makt hos dem som har skrevet Bibelen, en makt som også er blitt videreført til teologer og andre akademiske lesere og fortolkere av skriftene. Denne makten er viktig å være bevisst på også i dag.

I tillegg til dette finnes det stor makt i meningsbegrepet. Kirken er en meningsbærende institusjon. Dette sprer seg også til å involvere deltakerne i institusjonen. Når kirken går ut med en spesifikk mening angående seksualitet angår dette hvert medlem ettersom alle har en eller annen form for seksualitet. Seksualitet i kirken har blitt begrenset i så måte at homofile ikke har fått like stor plass som heterofile. Dette sender et ganske klart meningsbudskap til deltakere i kirken. Her har det derimot skjedd et skifte som har gitt mer rom for et seksuelt mangfold. Dette skiftet illegges også mening, både for de mer konservative og de mer liberale. Rommet endres også når meningen endres.

5.4 «Mer sex i kirka, takk!»

10. juni, tre dager etter Toojis musikkvideoslipp skrev Dagbladets journalist Martine Aurdal et innlegg på avisens nettside ved navn «Mer sex i kirka, takk!» (Aurdal, 2015). Her erklærte hun at «den kristne, heterofile, hvite majoriteten er krenket.» (Aurdal, 2015). Hun innleder teksten med å mimre over rabalderet Madonna stelte i stand da hun ga ut musikkvideoen til sin låt «Like A Prayer» i 1989. I videoen ble det blant annet vist bilder av blødende håndflater, kors som stod i brann, og ikke minst en svart Jesus. Aurdal forteller at Madonnas opprør heller ikke gikk upåaktet hen. Hun ble tvert i mot bannlyst av paven, og mistet i tillegg en reklameavtale hos Pepsi til en verdi av 5 millioner dollar (Aurdal, 2015). Når Toojis musikkvideo slippes 26 år senere er det kanskje ikke utenkelig at det forventes litt mindre reaksjoner. Det er tross alt gått to og et halvt tiår, og det har skjedd en stor utvikling innenfor en rekke områder i kirken. Dette reagerer derimot Aurdal på at ikke er tilfelle.

For Aurdal fremstår det ikke som særlig overraskende at tidligere biskop i Oslo, Ole Christian

Kvarme, reagerer negativt på Toojis bruk av virkemidler i musikkvideoen⁷. Det som derimot vekker hennes forundring er at flere politikere og samfunnsdebattanter også reagerer negativt. Hun nevner også NRK, Toojis tidligere arbeidsplass, og deres rolle i oppstyret. Tooji har selv fortalt at han fikk et ultimatum av NRK mens han drev på med planleggingen av musikkvideoen. Til TV 2 Nyhetskanalen sa han at han hadde forklart sin arbeidsgiver om planene han hadde for utførelsen, og at han deretter ble bedt om å velge mellom å fullføre prosjektet med «Father», eller å velge å fortsette i jobben som programleder for barne- og ungdomsprogrammet Melodi Grand Prix Junior. Til TV 2 sa Tooji at det var opp til folk selv å tolke hvorvidt han fikk sparken eller ikke, men tydeliggjorde på sin side at han mente det var nettopp dette som var tilfelle (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Dette beskriver Martine Aurdal som trist (Aurdal, 2015). Trist eller ikke trist, det er i hvert fall interessant at NRK som er et sekulært mediehus gir et slikt ultimatum. Kan statskanalen vår være strengere enn Den norske kirke?

Aurdal forteller videre om en annen foregående musikkvideo av Tooji som i følge henne skal ha viet like mye fokus til kropp som «Father», men at NRK ikke så ut til å reagere like sterkt på den. Kan det av den grunn forestilles at det dermed er innspillingsstedet som er den utløsende faktoren for Toojis tap av arbeidsplass? Det er et vanskelig spørsmål å svare på. Etter å ha lest Aurdals tekst, bestemte jeg meg for å se den siste musikkvideoen Tooji la ut før «Father». På bakgrunn av Aurdals beskrivelse av videoen som «viste like mye kropp [...]» (Aurdal, 2015) som «Father», fant jeg fort ut at videoen hun snakket om måtte være «Cocktail» fra september 2014. Mengden bilderom som ble viet til mannens nakne kropp var omtrent like stor i de to musikkvideoene, kanskje litt mindre i «Cocktail». Graden av intimitet er derimot ikke den samme. I «Cocktail» ser vi en mann som stripper for en gjeng kvinner som er ute på byen, mens Tooji synger «you need a cock [pause] tail» i refrenget (Tooji/Youtube, 2014). Det er, etter min bedømmelse, det groveste som skjer i løpet av de snaue tre og et halvt minuttene. I tillegg til det er det ikke Tooji selv som deltar i scenene. Stripperen spilles av en annen mann, noe som gjør situasjonen en helt annen hvis man skal regne NRK og Melodi Grand Prix Jr. med i ligningen. Det er med andre ord ikke Tooji som utfører den uanstendige handlingen, og dermed utgjør den uanstendige karakteren.

Hvorvidt det er Toojis deltakelse eller musikkvideoens bestemte beliggenhet som spiller en

---

⁷ Dette skrives blant annet om i en artikkel hos VG hvor det kommer frem at Kvarme mente de intime scenene var et misbruk av kirkens rom (Alvsing og Hagen, 2015).

rolle for NRK og Melodi Grand Prix Junior, vil ikke undersøkes videre i denne studien. Men det er likevel interessant å se på. Aurdal nevner så vidt to andre sammenlignbare tilfeller til Toojis situasjon. Det ene involverer den tidligere programlederen for Newton (et annet TV-program fra NRK rettet mot barn og ungdom) Selda Ekiz som i 2013 stilte opp med lettkledde bilder i magasinet Mann. Måten Aurdal velger å nevne Ekiz og reportasjen hun deltok i, forstås som en sammenligning til Tooji. Uten at journalisten selv gjør det, kan det stilles spørsmål til hvorfor ikke Ekiz ble møtt på likt vis som sin kollega. En kan jo bare forestille seg hva som ville skjedd dersom hun hadde fått samme ultimatum som Tooji fikk.

Det andre tilfellet Aurdal nevner er et fra 2011 da to aktivister fra den norske organisasjonen Fuck for Forest gikk til alters i Oslo domkirke og simulerte sex under en gudstjeneste på Kristi Himmelfart⁸. Her hevder Aurdal at stuntet ikke skapte særlig debatt, selv om de tre deltakerne måtte betale en bot. Fuck for Forest så i hvert fall ikke ut til å rokke noe særlig ved noen grunnvoller, og ble kanskje ikke oppfattet som like «truende» enn det Toojis opptreden ble. Skal vi akseptere Aurdals redegjørelse av de ulike tilfellene, later det som at Toojis tilfelle er det eneste av de tre hvor folk valgte å ta seg ordentlig tid til å reagere og uttale seg. Hvis det da ikke handler om det at Tooji jobber i et TV-program for barn, og heller ikke at scenen utspiller seg foran et kirkealter – handler det da om foreningen av to likekjønnede? Eller kan vi «puste ut» og heller foreslå at det er kombinasjonen av de tre faktorene som var avgjørende for det påfølgende oppstyret?

Det litt overfladiske preget over Aurdals tekst, viser at det ved stor sannsynlighet kan være en viss manko på hennes kunnskapsområde når det kommer til skeiv teologi og kampen for homofiles rettigheter innenfor kirken. Det kan kanskje hevdes at Aurdal tilfører en slags reproduksjon av en gammel forestilling om at kirken er seksualfiendtlig, selv om dette er noe hun ser ut til å ville utfordre. Grunnen til at jeg likevel tar frem hennes tekst er at jeg syns hun bringer frem flere muligheter for interessante perspektiv og interessante poenger. Hun har derimot ikke gått i dybden av noen av de poengene hun bidrar med. Det er det jeg har forsøkt å gjøre for henne. For mange var nok ikke Toojis karriere som vert på barne-TV utslagsgivende for at de reagerte på den kirkelige sexscenen. Men det som er tydelig er at opprøret opprører.

---

⁸ Fuck for Forest sin opptreden var en reaksjon og støtteerklæring foranlediget av en debatt omkring prest og forfatter Einar Gelius og hans bok *Sex i Bibelen* (2010). Organisasjonen ønsket å vise sin støtte til Gelius etter at han mottok kritikk fra kirken for bokens innhold, og som konsekvens av dette måtte si opp sin stilling som prest i Vålerenga kirke i Oslo (Kalstad, 2011).

For selv om flere ønsker en tydeligere og mer nyansert dialog om homofili i kirken, er det få som tør å vitne denne hellige kjærlighets-handlingen foran det helligste stedet i kirken. Det virker som om mange, både kristne og ikke-kristne nesten velger å fortrenge sine seksuelle sider i møte med det som anses for å være hellig. Vaniljeteologiens skam setter kanskje noen grenser her. Spørsmålet mitt er da: burde man «tåle» å se mer sex i kirken for å kunne gi seg selv en større tilgang til både det hellige og det seksuelle? Burde den hvite, heterofile og kristne majoritet utfordres mer når det kommer til deres seksuelle forestillinger?

5.5 Toojis video – et uttrykk for skeiv teologi

Toojis opprør kan sies å være av skeiv karakter. Som sagt i teorikapittelet oppstod begrepet skeiv som følge av et behov for å uttrykke også de negative og frustrerende sidene ved å være homofil, bifil og lesbisk, når «gay» ikke tjente denne hensikt. Gjennom å stå opp mot kirken og staten i en scene som Toojis, ga han uttrykk for sin frustrasjon ved opplevelsen av å ikke få innpass på grunn av sin seksualitet. I tillegg til dette er opptreden en kroppsliggjøring av skeiv teologi da det er ekte fysiske kropper som opptrer i et rom som er såpass tungt teologisk vektlagt. Samtidig gir kroppene en klar kritikk til den normative teologiske læren som lenge kun har anerkjent den heterofile samlivsenheten. Slik forstått har Tooji billedgjort et skeivt budskap for en skeiv gruppe både innad i Norge generelt og i den kirkelige institusjonen. Opprøret strekker seg sånn sett over det statlige og det kirkelige institusjonelle som begge inkluderes i den såkalte homofilisaken.

Som vi så i teorikapittelet om Schneider og Roncolatos forståelse av skeiv teologi var Jesus den første til å utfordre de teologiske normene for sin tid (Schneider og Roncolato, 2012: 7). Det Tooji gjør kan sånn sett ses på som en videreføring og forlengelse av dette uten at vi av den grunn skal erklære ham som særlig revolusjonær eller reformerende. Skal Toojis opptreden ses på i en skeiv teologisk sammenheng er det likevel viktig å anerkjenne at det er nettopp dette han gjør. Han stikker seg frem og bryter normene for å skape diskusjon. Uten sammenligning med Jesus forøvrig, gjør han derimot dette på en «utenfra og inn»-måte. Etter musikkvideoen ble sluppet var det mange som spesielt tok tak i Toojis muslimske familiebakgrunn og stilte spørsmål til hvorvidt han hadde turt å utføre en lignende scene innenfor veggene av en moské. Erlend Elias var en av dem (Bragstad, 2015). Her er det dog viktig å huske på hvilken funksjon kirken har hatt i Norge i lang tid som en heteronormativ konstitusjon og representant for staten⁹.

---

⁹ Det formelle skillet mellom stat og kirke trådte i kraft fra 1. januar 2017 (Dybvig/Den norske kirke, 2016).

Gjennom sin kirkelige sexscene satte Tooji skeiv teologi på dagsorden. For mange var nok sex foran alteret et nytt uttrykk, og det introduserte samtidig samtaler som for noen kanskje var ukjent på dette tidspunkt. Når det såkalte homofilis spørsmålet ikke er aktuelt for en selv, kan det være lett å gå seg blind for det som skjer innenfor kirkens vegger hva angår inkludering av ulike seksualiteter. Da videoen kom, skapte den jo som sagt store reaksjoner både utenfor og innad i kirken. Det har i lang tid pågått en prosess for å fremme inkludering av et større mangfold i en kirkelig sammenheng. Likevel har den heterofile samlivsenheten stort sett stått fremst, noe som har gjort inkluderingsprosessen av den homofile samlivsenheten til et produkt av den heterofile mal i for eksempel utformingen av den nye vigselsliturgien fra 2017. Denne liturgien er ment å skulle anvendes i vigsel for både heterofile og homofile par (Kirkerådet, 2017). Likevel betyr ikke dette nødvendigvis at behovene til homofile er blitt møtt.

Vigselsliturgien mellom likekjønnede er blitt skapt som et produkt som skal ligne mest mulig den mellom to av ulike kjønn. Som sagt er liturgien som ble presentert i 2017 en som skulle omfavne begge typer parforhold. Måten denne utviklingen har tatt form tyder nesten på at den har skjedd på majoritetens prinsipper, da det ikke er en egen liturgi for likekjønnede. Når det blir snakk om å gi homofile de samme rettighetene som heterofile er det ikke en selvfølge at vigselsliturgien mellom homofile og heterofile skal være helt lik. PHD-stipendiat på Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Andreas Ihlang Berg, sier litt om dette i et intervju gjort av studentavisen Universitas i 2015. Her sier han at «[D]ebatten rundt likekjønnet ekteskap foregår på feil prinsipper når den handler om hvordan homofile og andre skeive skal bli mest mulig like heterofile og opprettholde normen.» (Jessen, 2015). Når det skal utvikles en mer inkluderende liturgi er det viktig at minoriteten selv får være med i prosessen. Dersom dette ikke forutsettes, kan man risikere å gå glipp av noen erfaringer som er viktige. Hvis alt skal oversettes og kopieres til å passe innenfor den heteronormative malen, kan deler av poenget rett og slett forsvinne. Det blir fare for at det inngås en rekke kompromisser som ikke nødvendigvis tilsvarer behovet og hensikten bak den nye ordningen. Den utvidede vigselsliturgien kommer nærmest som en «gave» fra majoriteten i stedet for at minoriteten får være med å utvikle det selv ut ifra egne erfaringer.

Liturgi er teologi i praksis. En liturgi med inkludering av skeive er med andre ord skeiv teologi i praksis. Det er likevel viktig å huske på at skeiv teologi og kirkelig teologi ikke nødvendigvis er det samme. Den skeive liturgien bør kunne skapes gjennom det teologiske arbeidet som

skeive teologer gjør. Det kreves en spesifikk livskompetanse for å formulere en slik passende ordning. Og det kommer ikke frem i den nye vigselsliturgien hvorvidt det har vært et krav for utarbeidingen at en viss prosentandel er skeive. Dersom dette ikke er tilfelle, altså at det ikke finnes en slags kvoteringsordning eller lignende, er det legitimt å undre seg over hvor stor plass det faktisk er blitt viet til minoriteten – altså homofile og skeive – og deres opplevelser og erfaringer når det gjelder utformingen av denne liturgien som skal omfavne en større majoritet i kirken. Homofile er på grunn av sin historie i kirken, i en avmaktsposisjon. Kirken risikerer å igjen utøve en makt ved å ikke tillegge homofile egendefinering i denne 2017-formuleringen av vigselen. Så lenge målet er en harmonisering mellom heterofile og homofile mål så kommer ikke den homofile gruppen like godt til syne. Risikoen kan være at liturgien til slutt ikke treffer noen av gruppene og at det eneste som gjenstår er et slags minste felles multiplum hvor den eneste fellesnevneren er en liturgi.

Når det gjelder diskusjonene etter slippet ser det ut til at den heteronormative diskursen i kirken ytterligere tydeliggjøres og bekreftes ved at samtalen tar en vending fra å handle om diskriminering og krenkelse av homofile i kirken, til å handle om kirkens opplevelse av å bli krenket. På den måten blir ikke skeive erfaringer og skeiv teologi tatt ordentlig på alvor. Det ser derfor ut til at kirken har litt å ta igjen rundt det å være gode lyttere og mottakere for kritikk. Tooji stiller unektelig noen viktige spørsmål angående dette med sin kroppsliggjøring av skeiv teologi.

5.6 Oppsummering av analysen

I denne oppsummeringen vil jeg gå nærmere inn i de begrepene som ble ført opp i avslutningen av metodekapittelet. Gjennom en oppsummering av disse begrepene vil vi komme enda litt nærmere funnene som er blitt gjort i analysen.

5.6.1 Representasjoner

Som vi har sett i analysen har representasjonene til deltakerne vært forskjellige. Disse reproduserte faktaene som vi har sett nærmere på har vist mer av utgangspunktet for reaksjonene som kom frem. Fordi representasjonene har variert fra person til person har også meningsbegrepet fått et bredere spekter i samtaleene. Det er viktig å presisere at selv om disse varierer fra person til person, bærer de med seg like mye sannhet. Under denne overskriften kan det være lurt å ta en ny titt på sansefiltrene til aktørene i analysen, da disse skapes av

representasjoner.

Det sies ofte at en naturlig del ved det å være menneske innebærer et ønske om å kategorisere. Fordi Toojis far er muslim, virker det tilsynelatende som om flere også ønsker å karakterisere Tooji som muslim. Det var som sagt flere som stilte spørsmål til hvorvidt Tooji kunne gjennomført scenen i en moské i stedet for en kirke, deriblant Erlend Elias (Bragstad, 2015). Dette tillegges en slags forståelse av å ikke ha vært nødvendig i og med at det var Den norske kirke og den norske stat Tooji ønsket et oppgjør med. Det er likevel interessant at dette er et poeng folk fokuserer på. Flere så ut til å ha en formening om at Toojis representasjoner vektlegges mer av muslimske uttrykk enn kristne uttrykk. Selv sa Tooji under diskusjonen hos TV 2 Nyhetskanalen at det var religion generelt, men da med kristendommen i spissen, som han ønsket å rette kritikk mot (TV 2 Nyhetskanalen, 2015).

Det er interessant å se om det er enkelte representasjoner som veier tyngre enn andre i denne saken. Det virker for eksempel som om Erlend Elias valgte å fokusere mer på krenkelsen av det hellige i kirken – blasfemien med andre ord – enn homofiles krenkelse i kirkerommet, selv om et viktig poeng fra hans side var å ikke svekke homofiles sak i kirken gjennom et overtydelig fokus på sex. Samspill mellom ulike representasjoner er med andre ord viktig å være bevisst på når man skal prøve å gripe fatt i en forståelse av hva aktørenes sansefilter innebærer.

5.6.2 Mening

Meningsbegrepet kan som sagt kobles tett opp mot representasjonene til aktørene. Representasjonene mennesker har skaper mening hos hver enkelte. Mening er det som skaper handling og uttalelser som igjen vil skape mening hos nye mottakere. Gjennom alle diskusjonene som har blitt vist til i denne studien, skjer det en utveksling av diverse meninger. I relasjonene som bygges under en diskusjon, legges det også et grunnlag for en ny meningsdannelse nettopp fordi det skjer en veksling av representasjoner, assosiasjoner og nye måter å gripe verden på. Viktige meningsbærere i denne sammenhengen har spesielt vært kirken, Tooji og Erlend Elias. Å svare på hva slags nye meninger som kan ha oppstått som følge av diskusjonene etter Toojis videoslipp, er en vanskelig oppgave for meg som forsker å gjennomføre. Dette er heller ingen forutsetning for analysen. Det er derimot viktig å åpne opp for potensialet samtalen har til å danne rom for endring.

Gjennom diskusjon og dialog skapes det forståelse, og dette oppfatter jeg som et viktig nøkkelord for hele denne studien. Dette var tilsynelatende ingen enkel diskusjon for noen av partene som deltok. Det er sterke meninger i sving, og i likhet med representasjonene som jeg skrev om ovenfor kan også meninger fremstå som like sanne uavhengige av hvor de kommer fra og hvem som bærer dem. Disse dannes individuelt og av ulike erfaringer. Forutsetningen for å ha en fruktbar dialog er at aktørene ønsker å ytre sine meninger, og kun da vil det skapes medmenneskelig forståelse. Tooji og Erlend Elias er to skikkelser som på mange måter deler et fellesskap, likevel hadde de helt ulike meninger om musikkvideoen «Father». De var begge orientert mot at en endring i kirken var på tide, men oppfattelsene av middel som skulle brukes var forskjellige. Ettersom homofilisaken angår dem begge, og fordi de begge vil samme sted er deres meningsutveksling viktig å følge i denne studien.

I diskusjonen hos TV 2 Nyhetskanalen posisjonerer Erlend Elias seg selv som kristen. Han står med andre ord med en fot innenfor kirken allerede. Tooji uttaler seg lite om eget religiøst ståsted, men sa som sagt til Gaysir at han mener Gud snakker et kjærlighetsspråk. Vi kan altså ikke plassere han hverken i eller utenfor kirken hva angår religiøs tilhørighet ut ifra de kildene som jeg har sett på. Denne forskjellen mellom Erlend Elias og Tooji er med på å skape et skille i deres representasjoner som igjen skaper variasjon i deres meninger. Når Erlend Elias mener videoen potensielt sett kunne skade homofiles sak sier han dette både som kristen og som homofil. Dette kan vi si fordi Erlend Elias viste i diskusjonen at han var opptatt av både assosiasjonene knyttet til homofile som seksuelle mennesker, og kirken som et hellig sted. Han har begge sine tilhørigheter in mente. Tooji viser sånn sett en større forståelse for en oppfattelse av å ikke få plass innenfor kirken. Fordi de to møtes ved både forskjellige og felles utgangspunkt, har samtalen et potensial til å gi forståelse og produsere ny mening som kan binde de to aktørene enda nærmere hverandre, som igjen kan føre til endring. Hvorvidt dette var tilfelle er derimot vanskelig å gi et positivt svar på.

Neumann skrev i *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (2001) at det finnes mye mening i språket vi tar i bruk. Med det kan vi også si at det finnes mening i kroppsspråk. Uten å skulle gi en analyse av hverken Toojis eller Erlend Elias' kroppsspråk, er det ikke vanskelig å se at det var en ganske klar avstand mellom de to både fysisk og sosialt under møtet hos TV 2. De satt eksempelvis på hver sin ende av nyhetsstudioet. Senere kom det som nevnt frem fra Erlend Elias at Tooji hadde ønsket å ikke sitte med ham, noe Tooji hverken bekreftet eller avkreftet (Pedersen, 2015). Selv om det ikke går an å tillegge Tooji en bevisst handling i

plasseringen av ham og Erlend Elias, viser dette likevel en viss anstrengt mellom dem – og da spesielt fra Toojis side. Han svarte ofte unnvikende på spørsmålene han ble stilt fra Erlend Elias, og ytret blant annet et ønske om engasjement fra andre – eksempelvis Sunniva Ørstavik som var likestilling- og diskrimineringsombud på denne tiden (TV 2 Nyhetskanalen, 2015). Samlet sett ga den fysiske plasseringen og de unnvikende svarene et inntrykk av at Tooji ikke ville møte Erlend Elias til diskusjon. Hvorvidt dette faktisk stemmer kan kun Tooji selv svare på.

Har det skjedd en ny meningsdannelse? Det vi i hvert fall kan si er at nye relasjoner gir nye måter å se saken på. Hvorvidt Tooji har fått utvidet sitt syn på musikkvideoen er vanskelig å si. Noe som derimot fremstår som et tydelig poeng er at flere har fått reflektere omkring frustrasjonen mange homofile bærer på og som også førte til at Tooji valgte å produsere denne videoen. Da «Father» ble gitt ut, var det med andre ord vanskelig å ikke ha en mening, og mange følte også et behov for å uttrykke denne. Med det kan vi si at Tooji, om ikke annet, i hvert fall fikk flere til å reflektere over eget standpunkt.

5.6.3 Makt

I denne studien er det blitt vist flere steder hvilken stor makt Den norske kirke fremdeles har i Norge. Først og fremst handler dette om definisjonsmakt hvor kirken har bevilget den heterofile majoritet en større posisjon i kirken enn den homofile minoritet. Dette går helt tilbake til da Bibelen ble formulert og skjer fremdeles den dag i dag. Kirken legger føringer for hvordan liv skal leves både gjennom offentlige bestemmelser og vedtak, og gjennom meningsuttrykk. Denne makten er høyst nødvendig å være bevisst på ettersom den har potensiale til å etterlate enkelte grupper av samfunnet utenfor. Som følge av dette kan det skje en slags begrenset inkludering innenfor den kirkelige diskursen. Etter kirkemøtet i 2016 ser vi derimot at denne blir mindre begrenset som følge av den nye vigselsturgien blant annet.

Kirken og staten er ikke de eneste som har utøvd en makt gjennom definering og en begrenset inkludering. Også Tooji Keshtkar har utøvd en viss form for makt. Det finnes makt i språk og handling. Gjennom musikkvideoen «Father» stilte Tooji både Den norske kirke og den norske stat til veggs, og krevde tilsvar og reaksjon. Han mente kirken har vært bevilget en unntaksbestemmelse fra lovverket angående homofiles rettigheter og likestilling ettersom kirken har stått fritt i å velge hvorvidt homofile skal få lov å gifte seg på lik linje med heterofile. Dette har han erklært som diskriminering. Her har Tooji også historien på sin side ettersom

kirken og staten i lang tid har ekskludert likekjønnede fra muligheten til å vies. Derfor kan det sies at både kirken og staten er moralsk pliktet til å lytte og ta til etterretning den kritikken Tooji stiller.

Studien viser også at det skjer en maktforskyvning innad i kirken. Siden kirkevalget i 2015 hvor organisasjonen Åpen folkekirke fikk størst oppslutning, har det skjedd store endringer i kirken. Kirkerommet er blitt åpnet mer opp for homofile som har vært del av en marginalisert gruppe. Dette betyr likevel ikke at jobben nødvendigvis er ferdig gjort, men det tilsier at endring er på vei. Under valget i 2015 gikk 16,73 % av de med stemmerett til urnene. Dette er vel å merke en stor økning fra valget i 2011 da kun 13,5 % brukte stemmeretten sin (Dybvig, 2015). Dette betyr at flere har innsett sin påvirkningskraft i saker som står på dagsplanen, hvilket igjen betyr at flere har sett sin mulighet til å benytte seg av en mer individuell makt.

Det er nærliggende å stille spørsmål til om hvorvidt det heteronormative hegemoni er blitt svekket som følge av fremtredelsen til organisasjonen Åpen folkekirke. På en måte kan man si at det er tilfellet. Heterofile står ikke lenger med den samme eksklusive posisjonen de lenge har hatt, og det samme kan sies for den heteronormative «vaniljeteologien» Althaus-Reid omtaler. Det har unektelig skjedd et skifte både i teologisk tenkning og liturgi som har brutt med normen. Det ser også ut til at en ny tid er i vente. Under Ungdommens kirkemøte i 2018 var blant annet seksualundervisning i kirken et av diskusjonspunktene. Et større fokus på seksualitet og det seksuelle mangfold kan få store utslag for hvordan vi velger å gripe fatt i spørsmål knyttet til sex og seksualitet i kirkelig sammenheng, noe Ungdommens kirkemøte også valgte å vektlegge under møtet. I skrivet som ble sluppet i etterkant av møtet stod det skrevet følgende:

«I kyrkja har seksualitet ofte blitt knytt til skuld og skam, og for mange vil dette bakteppet prega møtet med kyrkja si formidling om seksualitet, grenser, makt, porno og etikk. Om vi som kyrkje skal tematisere dette, vil det å halde fast i et positivt syn på seksualitet vere avgjerande for samtalen»
(Ungdommens kirkemøte, 2018).

Her kan vi altså se litt av det samme fokuset som er blitt tatt opp i denne studien. Det dette skrivet kan demonstrere er at den yngre kirkegenerasjonen har en økende bevissthet til rollen kirken har og har hatt når det kommer til formidling av seksualitet. Noe av det som tas opp er

hvordan kirken skal forholde seg til pornografi som for mange unge er den fremste kunnskapskilden til sex. Ungdommens kirkemøte hevder at samtaler og økt refleksjon kan være med på å forebygge et usunt forhold til sex med det det innebærer av misbruk og seksuelle krenkelser (Ungdommens kirkemøte, 2018). Når det kommer til maktbegrepet fortelles det i skrivet at det kan være vanskelig for unge å identifisere hvem som står med maktposisjon på ulike områder. Derfor sier de at en «[T]ydeleg, modig og reflektert seksualundervisning med plass for heile menneske kan vere med på å forebygge og forhindre overgrep, og kan gjere det lettare for utsette å fortelje og søke hjelp tidleg» (Ungdommens kirkemøte, 2018). Det vi ser er at den yngre garde i kirken kan være i ferd med å etablere en ny og egen diskurs som tar opp problematikk knyttet til maktbegrepet og seksuell utfoldelse blant unge kristne, hvilket kan bety at anerkjennelsen av et seksuelt mangfold er på god vei.

5.6.4 Skeiv og skeivhet, og heteronormativitet

I denne studien er det blitt vist at Toojis opprør kan anses for å være et uttrykk for skeiv teologi. Fremtreden av et større fokus på det skeive blir stadig tydeligere både i samfunnet generelt så vel som i kirken. Som følge av den nye vigselsturgien har det også blitt viet større rom for skeive som gruppe i den teologiske diskursen. Dette tyder på at skeiv som begrep blir mer synlig på et helhetlig plan. Et lite håp og ønske med denne masteravhandlingen er at flere kan få opp øynene for kritikken mot den såkalte vaniljeteologien i og med at det er problematisk at én eksklusiv gruppe har fått større rom til utfoldelse enn andre grupper.

Det skeive og det heteronormative er to begreper som motsetter hverandre. Det heteronormative perspektivet kan ofte oppstå gjennom en synliggjøring av det skeive, samtidig som det skeive perspektivet kan oppstå gjennom en synliggjøring av det heteronormative. I opprøret til Tooji ble det tydelig at han stod opp mot en diskurs som lenge har vært formet av det heteronormative. Sånn sett kan Toojis opprør stilles inn i en lang rekke av kritikk rettet mot institusjoner som fremmer en heteronormativ diskurs.

Studien har vist at flere av de som reagerte mest sannsynlig gjorde dette på bakgrunn av at kirken er et heteronormativt rom hvor uttrykk utenfor den heteronormative diskurs er svært begrenset. På den andre siden var det som sagt mange som mente sexscenen ikke passer inn i kirken uavhengig av kjønnene og seksualiteten til de deltakende. Dette er fordi kirkens seksuelle uttrykk er så dempet. Foran alteret handler det ikke om sex eller Tooji, det handler om Gud – som Sunniva Gylver uttrykte hos God Morgen Norge (God Morgen Norge, 2015). I

tillegg til dette er det en del alarmer som går i det Tooji og presten omfavner hverandre. Vi får ikke lære mye om deres relasjon som leder opp til kirkesexen. Tooji sa hos God Morgen Norge at de hadde forsøkt å etablere karakterene som kjærester. Men hvordan kan vi egentlig vite at dette er et fullstendig gjensidig forhold, og at presten ikke har en sjelesørgerforbindelse til Tooji? Det kan ikke forventes av de som ser musikkvideoen å også få med seg intervjuer hvor Tooji forklarer dette. Med yrkesetikken i bakhånd er det høyst problematisk at presten har sex med en i kirken, og ikke minst at dette foregår foran menigheten. Hadde dette vært en ekte scene hadde ikke presten kunnet fortsette i sin stilling, og dette er et høyst nødvendig poeng å få frem ettersom dette utgjør en viktig del av grunnlaget for at folk reagerte. Setter man det heteronormative og det skeive til side, var det for mange det seksualiserte som faktisk provoserte. Og selv om kirken har fått mye oppmerksomhet for sin opplevelse av musikkvideoen, er dette et argument som har hatt en tendens til å forsvinne litt. For flere var det ikke sexen som skapte reaksjoner, det var rommet sexen foregikk i.

5.6.5 Et «mer»

Som sagt er en sentral del av en diskursanalyse å komme frem til et «mer». Dette «mer'et» innebærer en slags oppsummering av de begrepene jeg har tatt for meg over. Hva får deltakerne i diskusjonene til å uttale seg som de gjør? Hva ligger bak deres forståelse? – og så videre. I tillegg fremstår det som viktig å vise til hva videoen har betydd og hva den potensielt har kunnet bety for utviklingen av skeiv teologi i Norge. Som vist i analysen entrer Tooji et rom som innehar en eksplisitt symbolikk. Symbolikken er kjønnet i så måte at det har bygget opp om idéen om mannen i sentrum. Symbolikken er også til en viss grad seksuell i og med at det finnes elementer i kirken som kan kobles opp mot både fostervann og sæd¹⁰.

Roller i kirkerommet har også vist seg å være viktige for analysen. Presten har makt i sin plattform. Etter at den nye vigselsturgien kom, fikk prestene i kirken tillatelse til å vie både likekjønnede og par av ulike kjønn. Samtidig som denne muligheten ble en realitet fikk de også anledning til å kunne reservere seg fra å vie homofile (Bugge og Haugan, 2016). Med det kan kritikere som mente kirken var bevilget en unntaksbestemmelse fra diskrimineringsloven, fortsatt ha grunnlag for å mene det. For noen er det godt tenkelig at likestillingsprosessen ikke er fullstendig gjennomført før den har strukket seg over hele kirken og alle dens representanter. Dette er likevel en vanskelig, om ikke umulig oppgave for både kirke og stat. I og med at kirken

---

¹⁰ Henvist til på side 18-20.

som institusjon er såpass stor og omfavner et så stort spenn av ulike identiteter vil nok aldri én mening eller ett standpunkt kunne passe for alle. I artikkelen som VG slapp etter at den nye vigselfordningen ble kjent, spurte journalistene lederen for kirkerådet, Kristin Gunleiksrud Raaum, om prester fortsatt har mulighet til å nekte vigsel av likekjønnede hvorpå hun bekreftet dette som følge av samvittighetsårsaker. Hun forklarte at det fremdeles finnes uenighet i kirken i denne saken, men at det også skal kunne være rom for ulike meninger (Bugge og Haugan, 2016). Om dette fortsatt kan tilsvare den «sanne» likestillingen Tooji snakker om hos TV 2 Nyhetskanalen¹¹ er ikke godt å si.

For å forstå hva «mer'et» i denne studien kan være må det presiseres at et mer ikke kan være med å gi oss noen fullstendig konklusjon i denne saken. Det handler i større grad om å komme dypere inn i sakens kjerne og se den fra flere ulike sider. Mer'et innebærer en forståelse av hvorfor vi inkluderer et fokus på Erlend Elias og hans synspunkter, og hvorfor Gylver og Gunnes er viktige meningsbærere i diskusjonen. Erlend Elias er blant annet viktig fordi hans uttalelser speilet en oppfatning som sannsynligvis mange delte med ham. Han ble en representant for både en homofil gruppe og en kristen gruppe – hvor på begge gruppene ble involvert i Toojis opprørscene.

Gunnes og Gylver er viktige fordi de også representerte forskjellige grupper både innad i kirken og utenfor kirken. Prestenes perspektiver er dessuten nødvendige å bruke i en slik samtale hvor prestens rolle er såpass sentral. Tooji red en prest foran kirkealteret og en fullsatt kirke. Dette strider med den oppfatningen folk gjerne har til prester. Man ser med andre ord sjeldent en prest i sensuell omfavelse sammen med en person fra menigheten. På den måten berøres både Sunniva Gylver og Gyrid Gunnes av den scenen Tooji produserer, og derfor er det viktig at de får sjansen til å kunne uttale seg om det fra deres ståsted som prester, og ikke minst at uttalelsene får plass i det offentlige rom. Vi kan for eksempel koble det hele opp til både yrkesetikk og yrkesstolthet, selv om presten i musikkvideoen faktisk kun er en skuespiller og ikke en ekte prest. Men det handler om assosiasjonene som sendes ut tilknyttet presterollen.

Assosiasjoner er et stikkord som også dukker opp i diskusjonen med Gunnes og Gylver hvor sistnevnte mente scenen kunne lukke dialogen dersom assosiasjoner knyttet til sex og kirkerommet kunne kobles på musikkvideoen til Tooji. Det var her overgrepsoverfokus ble

---

¹¹ Henvist til på side 36.

introdusert. Ut ifra dette kan det ses ut til at grunnen til at folk reagerte på Toojis musikkvideo var fordi den hadde potensiale til å bety noe i en større sammenheng enn bare Toojis. Videoen kunne både åpne samtalen og invitere nye stemmer i tale, eller den kunne skape en større avstand og sparke bein under diskusjonen. Poenget er i hvert fall at det hele engasjerte. Folk ville ytre en mening både i positive ordelag og i negative.

Et spørsmål som gjerne kan dukke opp i håndteringen av et «mer» er: hva står på spill? I studien jeg har lagt ned her virker dette som et spørsmål som flere gir en viss ettertanke til, om ikke i konkret omfang så i hvert fall underbevisst. Derfor ønsker jeg å se på hva som kan stå på spill hos de ulike deltakerne i diskusjonen. Både hos Tooji og Erlend Elias står identitet på spill. Begge har ytret ønsker om en større inkludering av homofile i kirken. Hos Tooji tyder dette på å være mer av prinsipielt grunnlag på grunn av det nære, og da spesielt økonomiske, forholdet mellom kirke og stat. For Erlend Elias som er kristen fremstår ønsket også personlig som følge av hans eget nære forhold til kirken. Dermed står identitetsdefinerings på spill hos begge deltakere. Ved å ikke få plass foran alteret på grunn av seksuell orientering, er det fare for at en viss form for skamfølelse kan være innenfor rekkevidde, uten at jeg skal tillegge aktørene av studien noen opplevelse av dette selv. Skam er likevel et begrep Tooji ofte har tatt opp i diskusjonene med både Erlend Elias og prestene Gyrid Gunnes og Sunniva Gylver. Her tar han derimot mer til orde på vegne av andre.

For Erlend Elias sin del var han mer opptatt av hvordan kampen om likestilling kunne gi et mer langvarig og fruktbart resultat i stedet for å rekke med en pekefinger i lufta. Han var redd for assosiasjonene som kunne knyttes til homofili dersom fokuset på sex ble for fremtredende. For hans del tyder det med andre ord på at han selv kunne stå i fare for andres assosiasjoner. Under møtet hos TV 2 Nyhetskanalen taler han til fordel for det homofile samliv foran det homofile samleie, og uttalte at det er behov for et skifte i hvordan man ser på forholdet mellom likekjønnede (TV 2 Nyhetskanalen, 2015).

Hva som står på spill for prestene er også et omfattende spørsmål. Yrkesetikk og yrkesstolthet er to aspekter som allerede er nevnt. I tillegg til dette må prestene også ha kirkens situasjon in mente. Sunniva Gylver gjorde et poeng av dette i diskusjonen hos God Morgen Norge (God Morgen Norge, 2015). For kirken står teologi, ideologi, verdier, mening og ikke minst medlemstall på spill. Kirken har lenge vært splittet i spørsmålet om hvorvidt homofile skal få gifte seg i kirken, og både en inkludering og en videreføring av status quo har i begge tilfeller

vært utslagsgivende på nettopp medlemsstatistikken¹². Resultatet fra kirkemøtet i 2016 tyder derimot på at et slags kompromiss er blitt inngått ettersom man kan velge å vie likekjønnede eller velge å reservere seg. Dette tyder igjen på at kirken har vært bevisst på hva som står på spill.

5.7 Et gjenblikk på problemstillingen

I dette delkapittelet skal vi ta et gjenblikk på problemstillingen for å forsøke å svare konkret på den. I innledningen stilte jeg blant annet spørsmål til hvordan reaksjonene som kom i etterkant av musikkvideoslippet kunne belyse folks holdninger knyttet til seksualitet i kirkerommet. Det studien har vist er at flere har gitt uttrykk for å synes sex og seksualitet er vanskelig å forholde seg til i kirkelig sammenheng. Selv om kirkerommet langt ifra er et seksuelt nøytralt rom, så er den aktuelle symbolikken og den seksuelle undertonen godt skjult for den alminnelige kirkegjenger. Sett bort ifra dette, viser studien også til at flere av de med en tilbakeholden holdning til diskusjon om sex i kirken har erfaringer som kan gi underliggende utfordringer for å føre samtaler om temaet. I tillegg til dette er homofilis spørsmålet en sak som engasjerer mange, både de som er for likeskjønnet vigsel, og imot. Dette skaper spenning mellom de ulike lagdelingene i saken, hvor flere av de som engasjerer seg potensielt kan utsette seg for å bli såret.

Som sagt er sex en viktig del av menneskers liv, og sex er helt nødvendig for å føre liv videre. På grunn av dette har jeg stilt spørsmål til hvorfor det likevel er vanskelig å snakke om i en kirkelig kontekst. Et svar på dette innebærer blant annet en henvisning til den normative teologien hvor snakk om sex er svært begrenset. I tillegg til dette anses samleiet som en privatsak, det er noe som foregår mellom to mennesker innenfor soveromsveggene. I Bibelen beskrives også sex som noe forbeholdt ekteskapet. Å snakke om Toojis sexscene er med andre ord en slags offentliggjøring av en privat handling.

For å svare på hva det var med Toojis video som skapte så store reaksjoner, er det mange ulike aspekter som må tas hensyn til. Alteret som et hellig sted er et av disse. På grunn av Toojis sexscene ble alteret og resten av kirkerommet utsatt for en slags uanstendiggjøring, for å bruke

---

¹² Etter kirkemøtet i 2016 da forslaget om vigsel for likekjønnede gikk gjennom, skrev Dagbladet at 4000 medlemmer hadde valgt å melde seg ut av kirken (Dagbladet, 2016). Det finnes få konkrete kilder (med full tilgang – uten betalingsmur) som sier noe om utmeldinger som følge av kirkemøtet i 2014 hvor både vigselsturgi og forbønn for likekjønnede ble stemt ned. Aftenposten skrev derimot i 2015 at 11 000 meldte seg ut i 2014, noe som var en dobling fra året før (Olsen, 2015).

et av Marcella Althaus-Reid sine begrep. Det hele *kan* ses på som et uttrykk for blasfemi da det er menneskets seksuelle drift som står i fokus, ikke Gud som er det opprinnelige midtpunktet i kirken. På den måten kan scenen fremstå som en krenkelse av Gud og det hellige i og med at oppmerksomheten rettes til noe helt annet. I tillegg til dette er Toojis offentliggjøring av det ellers private samleiet også et viktig aspekt. Som mange hevdet å mene, var det ikke homoseksen i seg selv som var utslagsgivende for de sterke reaksjonene, noe jeg mener studien også kan vise til. Da fremstår det faktum at den ene deltakeren skal forestille en prest som mer vektleggende, da dette bringer frem noen interessante problemstillinger angående yrkesetikk og etikk i kirken generelt.

I problemstillingen stilte jeg også spørsmål til hvorvidt Toojis religiøse ståsted hadde relevans for hvordan videoen ble mottatt. Dette er et vrient spørsmål å svare på ettersom han selv ikke har posisjonert seg innenfor et konkret ståsted. Han beskriver sin gud som en som taler gjennom et kjærlighetsspråk, men om han er kristen eller muslim får vi ikke svar på. Fordi vi ikke kan kalle ham kristen fremstår også videoen hans som et utenfra-og-inn-opprør. Derfor er det kanskje enda mer naturlig at folk fra kirkelige miljøer reagerer da det er kritikk som kommer fra en «outsider». Likevel gjør dette muligens kritikken enda mer nødvendig å lytte til, da det er høyst sannsynlig at budskapets avsender ikke føler seg velkommen, noe som bør tas på alvor hvis kirkens takhøyde skal heves. Når det kommer til Toojis etnisitet, som det også ble stilt spørsmål til i problemstillingen, viser studien til lite relevans mellom etnisitet og reaksjonene som oppsto.

Det ble også stilt spørsmål om det finnes forventninger og forestillinger om at kirkerommet er seksuelt nøytralt. Det studien har vist er at flere forventer et dempet og begrenset uttrykk for seksualitet i kirkelig sammenheng. Dette handler i stor grad om teologiens føringer, noe Marcella Althaus-Reid baserte mye av sine teorier på. Sex har i lang tid blitt brukt som maktmiddel for å danne eksklusive grupper innad i kirken. Dette inngår med andre ord i kirkens spesielle form for definisjonsmakt, noe vi har fått erfare mye av også de siste årene hvor spørsmålet angående vigsel av likekjønnede lenge har stått på dagsordenen. Ved å etablere en heteronormativ diskurs har kristne kunnet skape et «oss og dem»-forhold mellom kristne og ikke-kristne for å skaffe seg større oppslutning. Likevel betyr dette også at det å kalle kirkerommet et seksuelt nøytralt rom blir en nokså naiv påstand. Kirkerommet er ikke seksuelt nøytralt men har heller søkt næring av å undertrykke seksuelle uttrykk. Forventninger knyttet til den såkalte «gode kristne» er noe jeg vil komme tilbake til i diskusjonskapittelet.

For å svare på hvorfor diskusjonene gikk fra å handle om krenkelse av homofile til å handle om krenkelse av kirkerommet må vi igjen ta en titt på hva som står på spill hos de ulike aktørene. For Tooji stod hans identitet som homofil på spill. For Erlend Elias var det både hans identitet som homofil og som kristen som stod på spill. For prestene stod deres profesjonsetikk og yrkesstolthet samtidig som institusjonen de er innlemmet i på spill, selv om det først og fremst var Sunniva Gylver som brakte dette på banen. Fordi det er så mange forskjellige problemstillinger og aspekter ved saken som tas frem, er det også mange forhold å ta hensyn til. Dette er også med på å svare på hvorfor homofilisaken er blitt tatt opp til diskusjon så mange ganger, nettopp fordi det er så mange forskjellige meninger knyttet til temaet som må tas i betraktning. Tooji var med andre ord ikke den eneste som stilte seg sårbar i denne situasjonen, noe som er viktig å sette et søkelys på. Dette tyder også på å være årsaken til at kirken fikk så mye fokus. Selv om det ofte rettes kritikk mot Den norske kirke, er det få som har gjennomført en kritikk på en så eksplisitt og nærgående måte som det Tooji gjorde. For å kunne være mottakende i en slik situasjon og for å skape gjensidig rom for diskusjon, er det derfor godt tenkelig at det er nødvendig at kirken også fikk tale sin sak og erfaring av musikkvideoen. Likevel kan det fremdeles rettes kritikk til tyngden dette fikk i prosessen. Å gi et akademisk svar til hva som er mest oppsiktsvekkende av diskriminering i kirken eller sex i kirken er ikke mulig å gi, men det jeg har forsøkt å vise er hvordan belysning av de ulike sidene i saken kan være med på å skape forståelse for de forskjellige aktørene.

6 Diskusjon

I diskusjonsdelen av denne oppgaven vil jeg drøfte det studien min har vist. Jeg vil først vise til funn jeg har gjort i analysen i lys av det kjønnete kirkerommet. Deretter vil jeg stille spørsmålet «what would Jesus do?» og koble dette spørsmålet opp mot Marcella Althaus-Reid sin teori om skeiv teologi med da spesielt fokus på den skeive Jesus-karakteren. Til slutt vil jeg introdusere det fiktive begrepet «den gode kristne»¹³ for å se på hvilke potensielle forestillinger som finnes omkring det å være kristen og seksuell.

6.1 Det kjønnete kirkerommet

Som vi har vist gjennom teorien og analysen er kirkerommet et kjønnnet rom. Likevel er den kjønnete symbolikken derimot ikke særlig synliggjort i dag. Den ligger innsnevret i kirkens rekvisitter, og hvordan ritualer er blitt ordnet fra langt tilbake i tid. Her har det også skjedd en stor utvikling bare de siste tiårene, for eksempel med tanke på at kvinnen har fått stadig større plass. Rommet er likevel ikke nøytralt som Gunnes også presiserte hos God Morgen Norge (God Morgen Norge, 2015). Kombinasjonen av det kjønnete og heteronormative kirkerommet gjør at Toojis video både passer inn og stikker seg ut.

At menn har flere privilegier og mer rom i kirken enn det kvinner har er dessuten fremdeles synlig, selv om noe av denne fordelingen er vanskelig å komme fra. Det jeg spesielt tenker på da er bruken av tekstmateriale under gudstjenesten. De bibelske tekstene som leses fra prekestolen er så vidt vi vet stort sett skrevet utelukkende av menn. Og selv om dette er problematisk å rette kritikk mot ettersom vi ikke kan endre Bibelen, er dette derimot noe som er verdt å rette oppmerksomhet til. Historien knyttet til denne fremhevingen av menn gir også et uttrykk av å være nærmest homoerotisk da det fremstår som å skje på bakgrunn av kjønn fremfor de nødvendige ferdighetene som ligger til grunn.

Marjorie Procter-Smith skrev i boken *In Her Own Rite: Constructing Feminist Liturgical Tradition* at sakramentene har vært med på å forsterke og legitimere mannens makt i kirken (Procter-Smith, 1990: 138). Her kan vi se at det har skjedd en tydelig endring i vår norske kontekst. Mannen har ikke lenger en eksklusiv tilgang til presterollen. I 2018 er for eksempel

---

¹³ Begrepet «den gode kristne» er i denne sammenhengen et fiktivt og subjektivt begrep, noe jeg også vil tydeliggjøre i det aktuelle delkapittelet. Likevel ønsker jeg å gi et noe karikert bilde av hvem denne karakteren kan være for å vise noen av de forventningene som finnes til både kristne og kirken når det kommer til oppfatninger som går på det anstendige og uanstendige.

seks av tolv biskoper i Den norske kirke kvinner. I tillegg til dette innehar kvinner alle de ledende stillingene i kirken. Både kirkerådsdirektøren, kirkerådslederen, lederen av mellomkirkelig råd og lederen av samisk kirkeråd er kvinner (Dybvig, 2018). Også kirkens preses, altså den høyest rangerte representanten for Den norske kirke, er kvinne, nemlig Helga Haugland Byfuglien (Øfstaas/Den norske kirke, 2018). Vi kan dermed ikke lenger si at kirkerommet er et utelukkende mannsdominert rom.

Selv om det har skjedd store endringer i kirken når det kommer til kjønn og kjønnets symbolikk, betyr dette likevel ikke at rommet ikke har behov for kjønnskritikk. Kirkens historie henger fortsatt med, og er viktig å ta i betraktning når man studerer det nåværende forholdet mellom kirke og kjønn. I tillegg til dette har denne studien vist at det fremdeles gjenstår en del heteronormativ symbolikk som vil kreve tid for å jevne ut, dersom dette i det hele tatt er et mål. Det er vanskelig å si om reaksjonene som kom etter Toojis musikkvideoslipp tyder på at det var sexakten mellom to *menn* som skapte opprør eller om det bare var sexakten i seg selv. Flere hevdet som sagt det ville blitt like mye oppstyr dersom akten foregikk mellom to av ulike kjønn. Men det er likevel viktig å huske på at den homofile samlivsenheten har vært mindre anerkjent enn den heterofile og derfor også har vært mindre synlig innenfor kirkerommet. Igjen kan vi nevne Fuck for Forest sin opptreden som i følge Martine Aurdal skapte lite omtale. Den kjønnede symbolikken i kirken er med andre ord fortsatt synlig. Den har bare endret form etterhvert som diskursen har endret seg og nye impulser og meninger har nådd frem.

6.2 W. W. J. D: What Would Jesus Do? – funn i lys av Marcella Althaus-Reids teori

Navnet på dette diskusjonskapittelet er inspirert av de populære armbåndene med akronymet W. W. J. D, eller i sin fulle forstand «What Would Jesus Do?», fra 90- og det tidlige 2000-tallet. Et av kristendommens tilsynelatende viktigste etiske spørsmål kan nok kanskje sies å være «hva ville Jesus gjort?», ettersom hele religionen baserer seg på denne mannens livshistorie og livsførsel. Noe jeg ofte har lurt på når kirkens homofilis spørsmål har dukket opp, er hvorfor ikke dette spørsmålet har blitt stilt mye oftere? Og da særlig i en denne forbindelse hvor et slikt viktig menneskelig spørsmål som hvem man skal få lov å elske stilles. I det følgende delkapittelet skal Marcella Althaus-Reid sin uanstendige teologi med den skeive Jesus i spissen settes opp sammen med Toojis budskap. Hva ville Jesus gjort? Det er viktig å presisere at dette er et spørsmål som er umulig å gi et akademisk svar på. Det er heller ikke intensjonen. Ønsket

med dette delkapittelet er derimot å sette den skeive teologiens Jesus-karakter inn i konteksten med Toojis musikkvideo.

Hvem er Jesus i følge Marcella Althaus-Reid? Som vi så i teorikapittelet presenterte Althaus-Reid blant annet idéen om Jesus som bifil. Denne karakteren passer ikke inn i den heteronormative vaniljeteologien hvor heteroseksualitet er blitt helliggjort som grunnlaget for patriarkatet. Som sagt finnes det svært lite konkret informasjon om Jesus sin faktiske seksuelle orientering, noe Althaus-Reid mente kom som en konsekvens av flere dekkhistorier knyttet til Jesus sin identitet. Bifile Jesus gir derfor rom til å kunne evaluere de ulike valgmulighetene som finnes innenfor seksualitet. I tillegg til å lansere idéen om Jesus som bifil, introduserte også Althaus-Reid tanken om Jesus som en Messias for underdoggen. Underdogens Messias er ikke en altfor ulik karakter fra den bifile Jesus. Også denne karakteren er mer flytende enn den man blir kjent med i både Bibelen og i normativ teologi. En viktig karakteristikk her er at Jesus blir den skikkelsen en selv ønsker seg avhengig av *egen* livssituasjon. Dette er med andre ord også overførbart til Toojis situasjon. Siden vi ikke kan si noe sikkert om hans religiøse tilhørighet, kan vi ikke sette en direkte kobling mellom Tooji og Jesus. Skulle vi derimot forsøke å sette Tooji inn i en kristen troskontekst, noe han selv også kan sies å ha gjort i og med at han valgte å gjøre denne sexscenen i kirkerommet, er det lettere å inkludere den bifile Jesus enn den heteronormative Jesus inn i Toojis kontekst.

Gitt at Jesus' seksualitet skal ha blitt bygget opp av en rekke dekkhistorier, er det heller ikke så utenkelig at kristendommens opphavsmann også ville anerkjent Toojis musikkvideo for det opprøret det var ment som. Hvis vi aksepterer den bifile Jesus som underdogens Messias, er dette en karakter som også deler Toojis kamper med ham. Med et slikt perspektiv kan vi kanskje stille spørsmål til hvorvidt dette ikke bare var et opprør på Toojis vegne, men også på Jesus' vegne. Men dette er igjen et spørsmål vi ikke kan komme med et akademisk svar på.

Seksualitet i heteronormativ teologi er vanskelig å studere. Dette fordi seksualitet har blitt gjemt bak en økt vekkelse av skam- og skyldfølelse i det temaet tas opp. Det er på grunn av dette at Jesus sin seksualitet for eksempel kan omtales som noe tilslørt. Ut ifra den studien jeg har gjennomført kan det likevel virke naivt å si at uttrykk for sex og seksualitet ikke passer inn i kirken. Kirken har siden sin start vært en arena for en eksklusiv heterofil gruppe som har framsnakkert det heteronormative – slik som vi lærte hos Marcella Althaus-Reid. Det at homofile ikke har fått lov til å gifte seg innenfor Den norske kirkes vegger før 2017, er kun ett

eksempel på dette. Ekteskapet mellom en mann og en kvinne har både i bibel og teologi blitt opphøyet som noe nærmest hellig, og har blitt sammenlignet med båndet mennesket deler med Gud. Dette gjør kirken til et opphøyet heterofilorientert rom. Tooji utfordrer dette med sin homoerotiske sexscene. Når det kommer til sex, mener jeg det er umulig å si at det ikke finnes uttrykk for dette både i kirken og religionen. Et av de første bibelversene tar for eksempel opp sex. I Første Mosebok 1:28 heter det at «Gud velsignet dem [menneskene] og sa til dem: ‘Vær fruktbare og bli mange [...]’» (1 Mos 1:28). Dette kan tolkes som at Gud ber menneskene om å ha sex. Men de videre seksuelle referansene er svært ofte beskjedent lagt frem, og kun i settinger hvor medmenneskelige relasjoner, som for eksempel i vigselen, tar form. Gjennom popkulturelle medier kommer seksualitet i religion derimot mer og mer til uttrykk, noe Toojis musikkvideo er et klokkeklart eksempel på.

6.3 «Den gode kristne»: finnes det en forventning om at den gode kristne ikke er seksuell?

Hvem er «den gode kristne»? Finnes det en person som passer denne tittelen? Det er vanskelig å forsøke å etablere en karakter beskrevet som en såkalt «god» kristen. Forståelsen av denne karakteren er subjektiv, noe som også gjør dette delkapittelet til offer for en del refleksjon. Bakgrunnen for at jeg likevel tar opp dette narrative her er at jeg ofte hører insinueringer og nærmest kritikk rettet til personer som av enkelte forventes å fremstå på en spesiell måte. Noen passende eksempler kan være forventninger om en streng og gudfryktig prest, en avholden prestesønn, eller en seksuelt tilbakeholden og rigid prestedatter. Som allerede nevnt i teorikapittelet har det i lang tid blitt stilt forventninger til prester som moralsk rene og ikke-seksuelle mennesker. Jeg vil tro og foreslå at den gode kristne er en oppsamling av alle de ulike forventningene som finnes knyttet til kristne generelt. Dette delkapittelet vil med andre ord ta for seg mer eller mindre aktuelle stereotyper for kristne. Det vil si at noen av de beskrivelsene som vil tas i bruk kan oppleves som uegnet å bruke, eller til og med upassende. Dette oppleves også som et personlig begrep som jeg selv har blitt forsøkt innrammet i. Før jeg går videre ønsker jeg å redegjøre for noen personlige opplevelser for å fremme forståelsen av hva begrepet kan bety i en noe forenklet kontekst.

Min far er prest, noe som naturligvis gjør meg til prestedatter. I min barndom gikk det ikke ubemerket hen dersom jeg skulle falle for fristelsen av å banne, fornærme, sparke eller slå. I min ungdom ble det forventet at jeg ikke drakk, og det gikk sport i å få prestedattera til å smake

alkohol, røyke eller snuse. Jeg husker også at det kom jubel fra et helt russekull da jeg fikk servert min første snus. I den populære spørreleken nøtt eller sannhet, var flere av de hyppig stilte spørsmålene knyttet til min seksualitet og hvorvidt jeg hadde debutert seksuelt. Ingen av vennene mine hvis foreldre hadde mer sekulære yrker fikk spørsmål om hvorvidt de hadde debutert. Når jeg brøt med forventningene noen andre hadde skapt for meg, stilte dette til underholdning for de rundt. Jeg gikk fra å være en god prestedatter, en god kristen, til å være en rebell. Og jeg gjorde ingenting som var utenom det vanlige i min vennekrets.

Men hvorfor forteller jeg egentlig dette? Jeg tror de forventningene jeg har blitt møtt med i en generell forstand av å ilegges en slik rolle, også sier litt om de forventningene som knyttes til kirkerommet. Den gode kristne blir fort en representant for en hel institusjon som fronter et spesifikt uttrykk. Den gode kristne blir sånn sett «malen» for hvordan kristne generelt skal te seg. Av den gode kristne forventes det at vedkommende sin væremåte også reflekterer kirkens rammer. Og disse rammene har blitt skapt gjennom en lang tradisjon og kulturell historie. På det menneskelige plan har kirken fremfor alt vært et møtepunkt hvor mennesker med mer eller mindre like interesser har møttes på tvers av det sosiale sjikt. I lang tid har søndagsgudstjenesten vært et svært viktig arrangement. «Søndagsklær» er for eksempel fremdeles et begrep som brukes om finstasen man ikler seg når man skal gå til gudstjeneste. Det finnes en slags uformell sosial kodeks som skiller mellom rett og galt i så enkle detaljer som hva man har på seg. Kan man for eksempel bruke miniskjørt eller dra hetten på genseren over pannen i kirken?

Forventninger knyttet til sex i kirken er sånn sett ikke ulike. Det handler også om den uformelle kodeksen. Det er ikke vanlig å bli møtt av utpregede seksuelle uttrykk i kirkerommet selv om rommet samtidig ikke er fullstendig blottet for det heller slik som vi så i teorikapittelet. I Bibelen og i teologien omtales sex som noe forbeholdt mannen og kvinnen i ekteskapet. Det er eksklusivt og foregår kun mellom de to. Ved å begrense samleiet til å være en aktivitet innenfor ekteskapsinstitusjonen, privatiseres det samtidig. Når Tooji da tar med seg handlingen sin inn foran alteret – i et offentlig rom, bryter han samtidig med forventningene om at sex er privat. Da kan man lure på om det kun er skillet mellom det offentlige og private som gjør at folk velger å reagere. Men også her må vi ta med hellighetsaspektet som hever seg over den verdslige handlingen som sex er. På den hellige møteplassen møtes folk for å tilbe Gud, noe som tilsynelatende gjør at alle andre *menneskelige* handlinger havner i andre rekke. Den gode kristne vil i kirkerommet derfor rette sin oppmerksomhet på det som står i sentrum: Gud. Ikke

sex eller egen seksualitet.

Dette kan forsvare hvorfor Erlend Elias reagerer. Han har i motsetning til Tooji uttalt seg selv som kristen, og har også en fortid med tilstedeværelse i kristne sammenhenger. Ut ifra en mangel på andre kristne uttrykk fra Tooji, kan vi dermed karakterisere Bragstad som i hvert fall «mer» kristen enn Keshtkar. Hvis Tooji da ikke er kristen, kan han heller ikke karakteriseres som en god kristen. Forventningene til han som seksuell trenger derfor ikke innblande det kristne. Likevel utfører han sin handling i kirken, som derav knytter hans seksualitet til kirken og det kristne. Holdninger til seksualitet vekkes når tilskuere oppfordres til å ha en mening om det. Kristne forholder seg til kirkerommet, og må derfor også forholde seg til aktivitetene som skjer inni det.

I teorikapittelet ble det henvist til Marjorie Procter-Smith og Nancy Jay som begge sa at presten opptrer i en forlengelse av Jesus i for eksempel nattverden. En seksualisering av presten kan på den måten nærmest være en seksualisering av Jesus også. Satt på spissen kan vi si at Tooji ikke bare rir en prest i kirken, han rir i tillegg Jesus i denne forlengelsen av presten. I delkapittelet med Marcella Althaus-Reid sine teorier kunne vi lese at beskrivelser av Jesus sin seksualitet i evangeliet har vært svært begrenset. Hun gikk så langt som å mene at det er blitt dannet dekkhistorier for å skjule hvem Jesus opprinnelig var og hvem han hadde interesse for (Althaus-Reid, 2000: 113). I promoteringen av den heteronormative idealmannen, kan det tenkes at det brede fokuset på seksualitet ble et manglende aspekt. Hans heterofili ble tatt for gitt. Det er hyppig omdiskutert, men i følge nettstedet Bibel.no fikk aldri Jesus noen egne barn, og han ble heller ikke gift. Og selv om han i senere tid, for eksempel i den populære romanen *Da Vinci koden* (2003), er blitt koblet til å ha et romantisk forhold til Maria Magdalena, finnes det ingen konkrete beretninger om dette i Det nye testamentets skrifter (Mongstad-Kvammen/Bibel.no, 2018). Ut ifra det som er blitt skrevet om Jesus i evangeliet ga han altså ikke særlig uttrykk for sin seksualitet. Skulle det derimot stemme at han delte livet sitt med et annet menneske, oppstår det mange spørsmål om hvorfor dette da ikke har fått plass i både bibel og teologi. Skal Jesus sin seksualitet være et ikke-tema?

Vil dette da si at den gode kristne ikke skal være seksuell? Ikke akkurat, men det er kanskje heller snakk om at det finnes en mer «korrekt» tid og sted for å gi uttrykk for denne delen av mennesket. Et overdimensjonert fokus på seksualitet i gudstjenesten kan derfor virke litt utenfor denne forståelsen, noe som kanskje kan ha en påvirkning på hvorfor så mange reagerte

på Toojis video. Dette trenger i så fall ikke bety at reaksjonene ville vært noe annerledes dersom sexakten hadde blitt simulert under andre settinger i kirken, som under en vielse eller en velsignelse. Her er riktignok fokuset rettet mer mot de medmenneskelige relasjonene under og foran Gud, men hellighetsaspektet er fremdeles tilstede.

Hvor forventningene til en prestedatter som god kristen kommer fra kan være vanskelig å si. Etter egen refleksjon har jeg tidligere konkludert med at fordommene rettet mot *meg* har vært basert på en mangel på kunnskap og innsikt hva angår *min* identitet og *min* situasjon hjemme. Når noen velger å poengtere at noen er prestesønn eller -datter, virker det nesten som å ligge en fascinasjon bak det. Det er nærmest eksotisk. Som sagt er presten en forlengelse av Jesus, og prestens familie er en forlengelse av presten igjen, noe som følgelig gir forventninger også knyttet til prestens barn. I tillegg til dette kom det også forventninger til prestefamilien om forbilledlig adferd i luthersk tid. Hvis prestens barn har fått lov til noe, har dette gitt signaler til andre familier om hva som kan være lov og ikke. Dette er også et fagområde som er i utvikling. Barnabas Piper skrev blant annet om identitet hos prestebarn og presset de møter som barn av presten i boken *The Pastor's Kid: Finding Your Own Faith and Identity* (2014). Cameron Lee skrev også om lignende tema i sin bok *PK. Helping Pastors' Kids Through Their Identity Crisis* (1992) hvor takling av forventninger og stereotyper hos prestebarn er sentralt. Dette kan kanskje være med på å gi et svar til hvorfor i hvert fall prestebarn «må» være gode kristne.

6.4 En refleksjon over eget arbeid

Under behandlingen med denne saken har jeg merket at det har oppstått en endring i egen tenkning. Jeg var usikker på hvor veien skulle gå hva angår egne opplevelser av musikkvideoen. Da «Father» først kom ut var jeg svært sikker på at en sexscene foran alteret var en dårlig idé som kun ville skape negativ omtale, og i tillegg stagnere en viktig diskusjon om homofiles rettigheter. Jeg var derfor redd for å fremstå partisk i studien ettersom jeg oppfattet egen mening som ganske satt. Det som derimot endret mitt inntrykk noe underveis var argumentet om at fokuset har skiftet fra å handle om krenkelse av homofile til å handle om krenkelse av kirken. Det er absolutt hold i Sunniva Gylvers uttalelse om at sex kan skape mer splid enn samarbeid i saken, likevel er det mange andre virkemidler som har blitt tatt i bruk for å få frem en endring, uten at dette har gitt nevneverdige resultater. Og selv om Toojis musikkvideo mest sannsynlig ikke var utslagsgivende, skapte hans opprør i hvert fall et økt fokus.

Jeg tror likevel man bør være varsomme i en slik setting i og med at problemstillingen angående homofiles rettigheter stikker dypt både hos de som er for og de som er mot vigsel av likekjønnede. Sex og seksualitet er for mange fremdeles vanskelige temaer å snakke om i kirkelige sammenhenger, og dette kan det være mange ulike årsaker til. Blant annet årsaker som kanskje stikker enda dypere enn homofilisaken i seg selv, noe som er nødvendig å vise ansvarlighet og omsorg for.

7 Konklusjon

2018 går mot slutten og mye har skjedd siden Tooji presenterte sin musikkvideo «Father» for første gang i juni 2015. Kirken har vedtatt og for lengst begynt å gjennomføre vigslar av likekjønnede, og heterofile står dermed ikke lenger med den samme eksklusive posisjonen de lenge har hatt. Homofilisaken har med andre ord kommet langt. I tillegg kan vi se at et økt fokus på seksualitet i kirken er på vei, noe Ungdommens kirkemøte også tok opp denne høsten. Likevel er det fremdeles arbeid som gjenstår. Behovet for en større bevisstgjøring rundt den heteronormative kirke og teologi er fremdeles pressende. Det samme gjelder holdningene omkring temaet. Reaksjonene som kom etter musikkvideoen har satt i gang mange ulike diskusjoner på flere plan, og det gjenstår fremdeles mye å rydde opp i. Mitt arbeid kan derfor anses som et bidrag til dette oppryddingsarbeidet. For å kunne få til en endring er det viktig å få frem en større oppmerksomhet rundt diskusjoner som omhandler kirkens inkludering av kjønn og seksualitet. Det er også nødvendig å danne rom for å stille kritiske spørsmål og lytte til hverandre på tvers av lagdelinger og kvalifikasjonsområder.

Det denne studien har vist er at kirken fremdeles er et heteronormativt rom. Noe vi også har fått erkjenne er at kirken nå står i en spennende og omveltende prosess hvor nye inntrykk får romme en større del av diskursen. Det vies for eksempel mer plass til skeive tolkninger av teologi og bibelsk lesning, noe som kan ha stor betydning for det videre arbeidet frem mot en mer seksuelt mangfoldig kirke. Det akademiske arbeidet har også kommet langt og er fremdeles i utvikling. På Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo jobber som sagt doktorgradsstipendiat Andreas Ihlang Berg blant annet med å utforske skeiv teologi og teori mer i dybden, og ser på hvordan teologi kan være med på å kontrollere skeive kropper (Det teologiske fakultet, 2017). Dette likner altså litt på studien som Marcella Althaus-Reid gjorde, som vi så på i teorikapittelet.

Noe annet denne studien har fått frem er at kirken er et kjønnert rom. Kirken har lenge vært en arena hvor den mannlige makten har blitt legitimert gjennom utformingen og utførelsen av en rekke ritualer. Det vi derimot kan se er at kirkerommet ut ifra et mer synlig kjønnsperspektiv er i en spennende utviklingsprosess. Kvinner har begynt å få mer plass både i kirkens stillinger og i teologisk akademia. Relevant for denne studien er konteksten Tooji entret med sin sexscene. Måten menn har løftet opp andre menn i kirken kan kanskje sies å ha vært nærmest homoerotisk hvor bare samleiet mellom menn har vært savnet. Toojis sexscene kan sånn sett anses for å

være den manglende puslespillbrikken i denne sammenhengen.

Toojis uanstendige opprør introduserte en ny innfallsport til diskusjoner om skeiv teologi. Hvor mye av dette som har blitt benyttet til nå er vanskelig å gi et konkret svar på. Uansett kan vi si at denne studien inngår som en del av denne videreføringen. Et annet tema Tooji brakte oppmerksomhet til er sex og seksualitet i kirken generelt. Etter musikkvideoen ble sluppet så flere seg nødt til å kommentere bruken av kirkerommet til en sexscene. Mange mente det var både uansvarlig og til og med vulgært å bringe inn en så privat og intim scene som denne foran det hellige alteret i kirken. På grunn av dette dukket altså blasfemibegrepet opp. Flere mente sexscenen kunne krenke kirkerommets hellighet, da Toojis seksualitet ble stilt opp fremfor Gud som egentlig står i sentrum. Likevel var det også mange som mente kirkens krenkelse måtte settes til side for å la videoens budskap få formidle sin sak, nemlig likestilling av homofile.

Et av de sentrale funnene fra denne studien er at sex og seksualitet fremdeles fremstår som å være spesielt vanskelige temaer å snakke om innenfor en kirkelig kontekst. Dette finnes det flere grunner til. Sex har i lang tid blitt brukt som et middel for maktutøvelse hvor normer setter grenser for hvilken oppførsel som kan anses for å være anstendig og hvilken oppførsel som kan anses for å være uanstendig. De som faller innenfor kategorien uanstendig har dermed blitt forsøkt presset inn i en mer normativ forståelse av seksualitet. I tillegg til dette har vi sett at siden sex anses som noe privat har blant annet seksuelt krenkende uttrykk blitt forsøkt gjemt bak en forståelse av at det kun hører hjemme i den private sfære. Med andre ord: fordi man ikke forventer å finne seksuelle uttrykk i kirken, er det lettere å gå seg blind på de som faktisk finnes. Dette kan resultere i at mennesker som har opplevd seksuelt krenkende adferd i kirken synes sex er spesielt vanskelig å snakke om i kirken. For å forstå hvorfor Toojis musikkvideo skapte reaksjoner er dette et viktig aspekt å ha i mente. Det er derfor nødvendig å fremme en større åpenhet knyttet til slike relaterte temaer, noe Tooji i så måte faktisk kan sies å ha lagt til rette for, selv om det for noen selvfølgelig brakte med seg en del negative assosiasjoner som også må tas hensyn til.

7.1 Avsluttende ord

Hvor går veien videre etter denne studien? Som vi har sett er kirken kommet godt i gang med en prosess hvor spørsmål fra denne studiens problemstilling ser ut til å være under lupen. Fremtreden av den yngre kirkegenerasjonen vil også være spennende å følge. Det samme

gjelder de potensielle virkningene som kan komme ut ifra utformingen av en seksualundervisning for ungdom i kirken. Fokuset på makt, porno, og valgmulighetene som finnes knyttet til seksuell utfoldelse er i ferd med å bli tydeligere i det kristne ungdomsmiljøet. Hva dette innebærer for den samme generasjonen og kirken generelt om ti til tjue år vil være interessant å se når den tid kommer. Slik det ser ut nå er det godt tenkelig at det kan åpnes opp for flere samtaler om sex i kirken i fremtiden, og dermed legge til grunn et åpnere og mer ufarlig forhold til seksualitet.

Når det gjelder diskriminering av homofile, har kirken fremdeles et stykke igjen å gå. Det finnes som sagt prester som ønsker å reservere seg fra å vie likekjønnede, noe som følgelig har en innvirkning på kirken som institusjon når ikke alle eniges på dette planet. Likevel er prosessen i gang, og i juli 2018 publiserte Dagbladet et innlegg skrevet av lederen i Kirkerådet, Kristin Gunleiksrud Raaum. Hun mente kirken bør utvise større ansvarlighet når det kommer til behandlingen homofile og skeive har fått i Den norske kirke. Hun sier hun har «sett liv gå i stykker» og «sett tro gå i knas» (Gunleiksrud Raaum, 2018). Derfor mener hun kirken bør bli flinkere å utøve selvkritikk og i tillegg komme med en beklagelse overfor mennesker i LHBT+-miljøet. Samtidig mener hun det har skjedd et paradigmeskifte når det gjelder kristen tenkning og forståelse av homofile og skeive (Gunleiksrud Raaum, 2018).

Opprøret til Tooji kom som følge av en frustrasjon og et sinne rettet mot en institusjon hvor mange har opplevd å føle på skam og skyld knyttet til deres seksuelle orientering. Musikkvideoen han slapp vakte stor oppmerksomhet på tvers av hele landet og introduserte mange problemstillinger. Han lyktes absolutt i å skape debatt og sette et større søkelys på den diskrimineringen homofile har blitt utsatt for i kirken. Selv om debattene delvis snudde underveis til å handle om kirkens krenkelse oppi det hele, brakte Tooji uten tvil noen viktige spørsmål på banen. Nå er det opp til kirken og deres medlemmer å sørge for at utviklingen går i riktig retning.

Litteraturliste

- Alvsing, F. Og Hagen, A. (2015) Oslo-biskopen om Toojis musikkvideo: Helt uakseptabelt. *VG*. [Internett], 8. juni. Tilgjengelig fra: <<https://www.vg.no/rampelys/musikk/i/j4zjn/oslo-biskopen-om-toojis-musikkvideo-helt-uakseptabelt>> [Lest 26. juli 2018].
- Althaus-Reid, M. (2000) *Indecent Theology: Theological Perversions In Sex, Gender and Politics*. New York: Routledge.
- Antonsen, S. A./Gaysir (2015) *Tooji: Menneskerettigheter over religion* [Internett]. Gaysir. Tilgjengelig fra: <<https://www.gaysir.no/artikkel.cfm?cid=16900>> [Lest 8. august 2018].
- Aurdal, M. (2015) Mer sex i kirka, takk!. *Dagbladet* [Internett], 10. juni. Tilgjengelig fra: <<https://www.dagbladet.no/kultur/mer-sex-i-kirka-takk/60180873>> [Lest 24. juli 2018].
- Benestad, E. E. P. (2014) Heteronormativitet, i: *Store norske leksikon* [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://snl.no/heteronormativitet>> [Lest: 26. august 2018].
- Borkamo, A. (2009) Forventer at Meisal gifter seg. *NRK Nordland* [Internett], 29. januar. Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/nordland/forventer-at-meisal-gifter-seg-1.6456246>> [Lest 22. oktober 2018].
- Bragstad, E. E./Erlend Elias blogg (2015) *TOOJI: ALL PR ER IKKE GOD PR!* [Internett]. Erlend Elias blogg. Tilgjengelig fra: <<http://erlendelias.no/tooji-all-pr-er-ikke-god-pr/>> [Lest 3. oktober 2018].
- Bugge, S. og Haugan, B. (2016) Kirken sier ja til vigsel av homofile. *VG* [Internett], 11. april. Tilgjengelig fra: <<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/den-norske-kirke/kirken-sier-ja-til-vigsel-av-homofile/>> [Lest 16. august 2018].
- Dagbladet/(ukjent forfatter) (2016) 4000 har meldt seg ut av kirka etter ja til homo-vigsel.

- Dagbladet* [Internett], 15. juni. Tilgjengelig fra:
<<https://www.dagbladet.no/nyheter/4000-har-meldt-seg-ut-av-kirka-etter-ja-til-homovigsel/60237180>> [Lest 5. oktober 2018].
- Dybvig, I./Den norske kirke (2015) *Rekordvalg i kirken* [Internett]. Oslo: Den norske kirke, kirkerådet. Tilgjengelig fra: <<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/rekordvalg-i-kirken/>> [Lest: 2. oktober 2018].
- Dybvig, I./Den norske kirke (2016) *2017 – et kirkehistorisk merkeår* [Internett]. Oslo: Den norske kirke, kirkerådet. Tilgjengelig fra: <<https://kirken.no/nn-NO/om-kirken/aktuelt/2017---et-kirkehistorisk-merkear/>> [Lest: 26. september 2018].
- Dybvig, I./Den norske kirke (2018) *Slik styres kirken* [Internett]. Oslo: Den norske kirke. Tilgjengelig fra: <<https://www.kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/>> [Lest: 23. oktober 2018].
- Engedal, L. G., Persson, B. L. og Torp, E. red. (2013) *Trygge rom: Trosopplæring i møte med sårbare og overgrepsutsatte barn og unge*. Oslo: Verbum.
- Foucault, M. (1972) *The Archeology of Knowledge*. London: Tavistock.
- Hellemo, G. (1999) *Guds billedbok: Virkelighetsforståelse i religiøse tekster og bilder*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Holm-Hansen, J. (2014) Pussy Riot, i: *Store norske leksikon* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Pussy_Riot> [Lest: 5. september 2018].
- Jay, N. (1992) *Throughout Your Generations Forever: Sacrifice, Religion, and Paternity*. London/Chicago: The University of Chicago Press.
- Jessen, R. S. (2015) En skakk prest. *Universitas* [Internett], 2. desember. Tilgjengelig fra: <<http://universitas.no/debatt/61064/en-skakk-prest/>> [Lest: 25. september 2018].
- Kalstad, L. M. (2011) Simulerte sex i Oslo domkirke. *NRK Østlandssendingen* [Internett], 2.

- juni. Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/ostlandssendingen/simulerte-sex-i-oslo-domkirke-1.7657947>> [Lest 10. august 2018].
- Kirkerådet (2017) *Vigsel og forbønn*. Stavanger: Eide forlag AS.
- Lee, C. (1992) *PK. Helping Pastors' Kids Through Their Identity Crisis*. Michigan: Zondervan Publishing House.
- Lundgren, E. (1987) *Prester i lyst og last: Om kjønn, akt og erotikk i Den norske kirkes sjelesorg*. Oslo/Gjøvik: Cappelens Forlag a.s.
- Mongstad-Kvammen, I./Bibel.no (2018) *Maria Magdalena* [Internett] Oslo: Bibel.no.
Tilgjengelig fra: <https://www.bibel.no/InnholdTilblivelse/Bibelens__innhold/Bibelskpersongalleri/MariaMagdalena> [Lest: 21. september 2018].
- Neumann, I. B. (2001) *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Nærum, A. R. (2015) I år kan DU kuppe valget og avgjøre om homofile skal få gifte seg i kirken. *TV 2* [Internett], 29. juli. Tilgjengelig fra: <<https://www.tv2.no/a/7198557/>> [Lest: 23. august 2018].
- Olsen, T. (2015) Hopp i antall utmeldinger fra statskirken. *Aftenposten* [Internett], 6. august. Tilgjengelig fra: <<https://www.aftenposten.no/norge/i/7Qxo/Hopp-i-antall-utmeldinger-fra-statskirken>> [Lest: 5. oktober 2018].
- Pedersen, P. F. (2015) Isfront mellom Tooji og kjendisstylist i TV 2-studio. *TV 2* [Internett], 9. juni. Tilgjengelig fra: <<https://www.tv2.no/a/7023805/>> [Lest: 23. august 2018].
- Piper, B. (2014) *The Pastor's Kid: Finding Your Own Faith and Identity*. Colorado Springs: David C Cook.
- Presteforeningen (2017) *Profesjonsetikk for prester: Vedtatt av Presteforeningens representantskap mars 2017* [Internett]. Oslo: Presteforeningen. Tilgjengelig fra:

<https://www.prest.no/wp-content/uploads/sites/3/2017/06/profesjonsetikk_PF_web.pdf> [Lest: 28. september 2018].

Presteforeningen (2001) *Yrkesetiske retningslinjer* [Internett]. 30. mai. Tilgjengelig fra: <<https://www.prest.no/wp-content/uploads/sites/2/2012/05/Yrkesetiske-retningslinjer.pdf>> [Lest: 1. oktober 2018].

Procter-Smith, M. (1990) *In Her Own Rite: Constructing Feminist Liturgical Tradition*. Nashville: Abingdon Press.

Procter-Smith, M. (1995) *Praying With Our Eyes Open: Engendering Feminist Liturgical Prayer*. Nashville: Abingdon Press.

Raaum, K. G. (2018) Jeg har sett liv gå i stykker. Jeg har sett tro gå i knas. *Dagbladet* [Internett], 14. juli. Tilgjengelig fra: <<https://www.dagbladet.no/kultur/jeg-har-sett-liv-ga-i-stykker-jeg-har-sett-tro-ga-i-knas/70011760>> [Lest: 18. oktober 2018].

Ringheim, G. (2015) *Det som ikke skulle skje: fortellinger om overgrep*. Trondheim: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sandnes, O. T./TV 2 Nyhetskanalen (2015) Erlend Elias og Tooji i heftig diskusjon på TV 2 Nyhetskanalen. *TV 2* [Internett], 9. juni. Tilgjengelig fra: <<http://www.tv2.no/v/924048/>> [Lest 13. april 2018].

Schneider, L. C. og Roncolato, C. (2012) Queer Theologies. *Religion Compass*. 6/1. s. 1-13

Steffensen, E. T. (2016) *Tooji – En uanstendig døråpner for skeiv teologi* [upublisert manuskript]. Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Søvik, C. F. og Nordvåg, H. B./God Morgen Norge (2015) Prest støtter Toojis homokirkesex. *TV 2* [Internett], 10. juni. Tilgjengelig fra: <<http://www.tv2.no/a/7027617/>> [Lest 13. april 2018].

Tooji Music (2018) *Tooji Music* [Internett]. Tilgjengelig fra: <<http://toojimusic.com/>>

Tooji/Youtube (2014) 冬至 *Tooji – Cocktail (Official Music Video)* [Internett]. Youtube.

Tilgjengelig fra: <<https://www.youtube.com/watch?v=9gQXSlCeAS8>> [Lest 5. august 2018].

Tooji/Youtube (2015) 冬至 *Tooji – The Father Project* [Internett]. Youtube. Tilgjengelig fra:

<<https://www.youtube.com/watch?v=4XSn6RfeefI>> [Lest 12. april 2018].

Tooji/Youtube (2015) *Father: Behind the scenes* [Internett]. Youtube. Tilgjengelig fra:

<<https://www.youtube.com/watch?v=YI4lhwwH6AA>> [Lest 3. mai 2018].

UiO: Det teologiske fakultet/ukjent forfatter (2017) *Andreas Ihlang Berg* [Internett]. Oslo:

Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <<https://www.tf.uio.no/personer/vit/andreab/>> [Lest 23. oktober 2018].

Ungdommens kirkemøte/Den norske kirke (2018) *UKM 5/18 Seksualundervisning i kyrkja*

[Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2018/ukm-sak-5-18-seksualundervisning-i-kyrkja---sakspapir.pdf>>

Øfstaas, H. F./Den norske kirke (2018) *Biskopene*. [Internett]. Oslo: Den norske kirke,

kirkerådet. Tilgjengelig fra: <<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/bispemotet/om-oss/de-tolv-biskopene/>> [Lest: 10. oktober 2018].